Elnur Nəsirov

İSLAM TARİXİ

Əməvilər və Abbasilər

Dr. ELNUR NƏSİROV

İSLAM TARİXİ

Əməvilər və Abbasilər

II cild

دكتور النور نصيراف

تاريخ الاسلام

الجزء الثاني

Dr. ELNUR NASIROV

History of Islam

II

Bakı-2021

بسم الله الرحمن الرحيم

Rəyçi: **Nərgiz Əliyeva**
tarix elmləri doktoru,
AMEA Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin
elmi işlər üzrə direktor müavini

Rəyçi: **Sevinc Əliyeva**
tarix elmləri doktoru, dosent,
ADPU Ümumi tarix və TTT kafedrasının müdiri
kafedrasının müdiri,

ADPU, Tədris-Metodik Şurasının
06 iyul 2021-ci il tarixli iclasının qərarı ilə (protokol № 4)
ali məktəblər üçün dərs vəsaiti olaraq çapa tövsiyə edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Dini Qurumlarla İş Üzrə Dövlət Komitəsi
DK-593/M saylı, 01iyul 2021-ci il tarixli məktubu ilə
çap olunmasına razılıq verilmişdir

Elnur Nəsirov
Tarix üzrə fəlsəfə doktoru

İSLAM TARİXİ II cild. Əməvilər və Abbasilər.
Bakı, “NURLAR” Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2021, 920 səh.

ISBN: 978 - 9952 - 528 - 92 - 3

EN

MÜNDƏRİCAT

II FƏSİL
ABBASİLƏR DÖVLƏTİ (750-1258)

III FƏSİL ƏMƏVİ VƏ ABBASİ DÖVLƏTLƏRİNİN SİYASİ-İNZİBATİ QURULUŞU

IV FƏSİL
ƏMƏVİLƏR VƏ ABBASİLƏR DÖVRÜNDƏ
İCTİMAİ-MƏDƏNİ HƏYAT

V FƏSİL
ƏMƏVİLƏR VƏ ABBASİLƏR DÖVRÜNDƏ İQTİSADİYYAT VƏ TİCARƏT

ÖN SÖZ

İslamın yaranması, Məkkə dövrü, Yəsribə hicrət, bu şəhərin təməli Muhəmməd (s.ə.v) peyğəmbər tərəfindən qoyulmuş dövlətin paytaxtına çevrilməsi, xilafətin meydana gəlməsi və dörd raşid xəlifənin hakimiyyəti dövrü (632-661) hadisələrinin təsvir olunduğu "İslam Tarixi I" əsərimizin nəşrinin üzərindən 7 il keçmişdir. Bu yeddi il əsərin ikinci cildinin ərsəyə gəlməsi üçün sərf edilən gərgin zehni əməklə keçmişdir desək, mübaliğə etmiş olmarıq. Tədqiq olunan tarixi dövr və tarixi coğrafiyanın genişliyini nəzərə alaraq sərf edilmiş vaxt və zehni əməyin həcmi haqda təsəvvürə malik olmaq olar. Əsərimizin ikinci cildi Əməvi və Abbasi dövlətlərinin mövcud olduğu dövrdə baş vermiş tarixi hadisələrin tədqiqinə həsr olunmuşdur. Əsərdə Abbasilər dövrü hadisələri bu hakim sülalənin Büveyhilərin hegemonluğu altına girib siyasi nüfuzunu və hərbi qüdrətini itirdiyi X əsrin ikinci yarısına qədər təsvir olunmuşdur. XI əsrdən etibarən isə müsəlman şərqində türklərin min il davam edəcək hökmranlığı dövrü başlamışdır. Bu möhtəşəm tarixi dövrün Böyük Səlcuqlu dövlətinin qurulması və Osmanlı dövlətinin Konstantinopolu fəthinə qədərki qismini əsərin üçüncü cildində təsvir etməyi planlaşdırırıq.

Əməvi hakimiyyətinin ilk dövründə hakimiyyət uğrunda mübarizə nəticəsində yaranmış siyasi pərakəndəliyə son qoyulması uçün çox sərt tədbirlər görülmüşdü. Bu sonrakı əsrlərdə öz izini buraxacaq bir sıra siyasi və ictimai təlatümlərin təməlini qoymuşdu. Əməvilərin bir əsrlik hakimiyyəti dövrü xilafət hüdudlarının ən geniş dövrü idi. Şərqdə Türküstanı ələ keçirib Çinlə qonşu olan Əməvilər qərbdə Paris yaxınlığına qədər irəliləyib daha sonra Priney dağlarının cənubuna çəkilmişdi. Əməvilər dövründə Atlantik okeanı xilafətin qərb sərhədini təşkil edirdi. Şimalda isə Xəzər xaqanlığının Volqaboyundakı paytaxtına etdikləri uğurlu hərbi yürüşdən sonra Dərbəndə qayıdan xilafət ordusu üçün bu şəhər şimala açılan qapı rolunu oynamışdı. Cənubda isə Əməvi orduları Nubiya səhrası və orta Afrikaya qədər irəliləyib sonra bir qədər şimala çəkilmişdi. Əsərimizin ikinci cildində belə geniş bir coğrafiyada 661-ci ildən X əsrin ikinci yarısına qədər baş vermiş siyasi və hərbi hadisələr mənbə materillarının müqayisəli təhlilinə əsaslanaraq təsvir edilmişdir. Eləcə də sözügedən coğrafiyanın orta əsrlərdəki ictimai, mədəni, elmi, iqtisadi və ticari həyatı da əsərdə öz əksini tapmışdır. Tədqiq və təsvir olunan dövr və hadisələrin mənbəşünaslığı xeyli zəngin və rəngarəngdir. Müraciət etdiyimiz ilkin qaynaq-

ların mühüm bir qismi ərəbcə qələmə alınmışdır. İstifadə olunmuş ədəbiyyatın qeyd edildiyi qismdə görüldüyü kimi bu əsər xeyli zəngin və geniş mənbə bazasına malikdir. Mənbələrə, qaynaq əsərlərə müraciət edilərkən induktiv mülafizə metoduna üstünlük verilmişdir. Deduktiv əsaslandırma və induktiv mülahizə elmi tədqiqatlarda müraciət edilən iki fərqli yanaşmadır. Deduktiv mülahizə ilə tədqiqatçı əsasən var olan və zehnində yer etmiş nəzəriyyənin həqiqiliyini empirik dəlillər toplayıb araşdıraraq yoxlayır. İnduktiv mülahizə ilə isə tədqiqatçı əvvəlcə məlumatları toplayır və təhlil edir, sonra tapıntılarını izah etmək üçün nəzəriyyəsini qurur. Elmi tədqiqatlarda induktiv mülahizə metoduna müraciət etməklə elmdə yolverilməz olan ehtamçılığın təsirindən qurtulmaq mümkündür. Bunun üçün tarixi hadisələrlə, ictimai-dini cərəyanlarla bağlı hipotezlərin ilkin qaynaqlarda nəql olunan məlumatların müqayisəli təhlilinə əsasən qurulması zərurirdir.

Faydalı olması təmənnisi ilə İslam tarixi ilə bağlı əsərimizin ikinci cildini oxucunun istifadəsinə təqdim edirik.

Elnur Nəsirov
May 2021

I FƏSİL

ƏMƏVİLƏR DÖVLƏTİ (661-750)

1. Müaviyə ibn Əbu Süfyan (661-680)

Müaviyə ilə Həsən Arasında Sülh Müqaviləsinin Bağlanması

Həsən ibn Əli[1] atasının xəlifəliyi dövründəki valilərə məktub yazaraq onları vəziyyətdən agah etmiş və özünə bey'ət edilməsini tələb etmişdi. Müaviyənin idarəsi altındakı Şam və Misir istisna olmaqla bütün vilayətlərin valiləri Həsən ibn Əliyə bey'ət etmiş, sədaqət andı içmişdilər. Həsən ibn Əli Müaviyəyə də məktub yazaraq özünə bey'ət etməsini istəmişdi[2]. Müaviyə Həsənin bey'ət tələbini qəbul etməməklə birlikdə ona məktub yazaraq xəlifəlikdən könüllü imtina etməsi müqabilində İraq beytülmalında mövcud olan məbləği və istədiyi hər hansı bir vilayətin illik xərac vergisini özünə götürməyi təklif etmişdi. O, xəlifə Həsənə gənc olması səbəbilə siyasi və hərbi işlərdə təcrübəsinin olmamasını da xatırlatmışdı. Lakin Həsən ibn Əli Müaviyənin bu təklifinə müharibə hazırlıqlarına başlamaqla cavab vermişdi[3]. Bu vaxt artıq Müaviyə də Qüdsdə özünün xəlifəliyini elan etmiş, hakim olduğu Şam və Misirdəki müsəlmanların bey'ətini almağa başlamışdı. Beləcə İslam dünyasında ilk dəfə eyni vaxtda iki xəlifəyə bey'ət edilmişdi. Müaviyənin Həsənin yanına elçi olaraq göndərdiyi Cundəb ibn Abdullah gətirdiyi məktubu çatdırdıqdan sonra ona qarşı hazırlanan ordunun gücü haqqında məlumat verib təklif olunan sülhü qəbul etməyəcəyi təqdirdə müharibəyə hazırlaşmasını söyləmişdi.

---

[1] Həsən ibn Əli h. 3-cü il ramazan ayının 15-i (1 mart 625) Mədinədə Əli ibn Əbu Talib ilə Allah Rəsulunun (s.ə.v) qızı Fatimənin ilk övladı olaraq dünyaya gəlmişdi. Atası onun adını Hərb qoymaq istəmiş, lakin Peyğəmbər (s.ə.v) nəvəsinə cahiliyyə dövrü ərəblərində qoyulmayan bir ad - "gözəllik" mənasını ifadə edən Həsən adını vermişdi. Uşaqlığı və gəncliyi Mədinədə keçən Həsən ibn Əli səxavəti və əliaçıqlığı ilə tanınmışdı. Sahib olduğu hər şeyi iki dəfə sədəqə olaraq payladığına dair rəvayətlər nəql olunmuşdur (bax: Zəhəbi, Şəmsəddin Muhəmməd, *Siyəru Ə'ləm ən-Nubəla*, Beyrut 1981, III/266). Həsən ibn Əli insanlar arasında babası Peyğəmbərə (s.ə.v) ən çox bənzəyən insan idi. Bu haqda mənbələrdə Uqbə ibn əl-Harisdən rəvayət edildiyinə görə Mədinədə xəlifə Əbu Bəkr Əli ibn Əbu Taliblə birlikdə əsr namazını qılıb məsciddən çıxarkən digər uşaqlarla oynayan balaca Həsəni görmüş, onu çiyninə mindirərək: "*Atam sənə fəda olsun ey Nəbiyə (Peyğəmbərə s.ə.v) bənzəyib Əliyə bənzəməyən*" demişdi, Əli də onun bu sözünə gülmüşdü (İmadəddin İsmayıl ibn Kəsir, *əl-Bidayə vən-Nihayə*, (tərc. M. Keskin), İstanbul 1994, VIII/68). Anası Fatimə də balaca Həsənlə oynayarkən onu "*Nəbiyə bənzəyib Əliyə bənzəməyən balam*" deyə oxşayardı (Əhməd ibn Əli ibn Həcər əl-Əsqəlani, *Fəth əl-Bari fi Şərhi Səhih əl-Buxari*, Ciddə 1996, XIII/3540).

[2] Əbu Cəfər Muhəmməd ibn Cərir ət-Təbəri, *Tarix ər-Rusul vəl-Müluk*, (nəşr. Ə. Payəndə), Tehran 1383, VII/2717; Əhməd ibn Yəhya əl-Bəlazuri, *Kitab Cüməl min Ənsab əl-Əşraf*, Beyrut 1996, III/281.

[3] Əbi Muhəmməd Əhməd ibn Ə'səm əl-Kufi, *Kitab əl-Fütuh*, Beyrut 1991, IV/286; İbn Kəsir, *əl-Bidayə*, VIII/30.

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT

Kitablar

- Abbas, Qasım Muhəmməd, *Əbu Yəzid əl-Bəstami*, Dəməşq 2004.
- Acuri, Əbu Bəkr Muhəmməd, *Əxbaru Əbi Həfs Umar ibn Əbduləziz və sirətuhu*, Beyrut 1980.
- Agapius Episcopus Mabbugensis, *Kitab əl-Unvan*, (nəşr. P. Cheikho), Beyrut 1907.
- Ahmad, Aziz, *A History of Islamic Sicily*, Edinburgh 1975.
- Ak, Ahmet, *Selçuklular Döneminde Maturidilik*, Ankara 2009.
- Amili, Əli əl-Kurani əl-Amili, *Cəvahir ət-Tarix*, 1-III, Beyrut 2006.
- Amr, Əli Əmdurrəhman, *Hişam ibn Əbdulməlik və əd-Dövlət əl-Uməyyə*, (nəşr yeri bilinmir) 1996.
- Anonim, *Annales Regni Francorum*, (nəşr. G. H. Retzii), Hannover 1895.
- Anonim, *Armyanskaya Geoqrafiya VII veka*, (nəşr. K. Patkanov), St. Peterburq 1877.
- Anonim, *Chronica Mozarabe de 754*, www.vostlit.info.
- Anonim, *Əcaib əd-Dünya*, (tərc. L. Smirova), Moskva 1993.
- Anonim, *Əxbaru əd-Dövlət əl-Abbasiyyə*, Beyrut 1971.
- Anonim, *Əxbaru Məcmuət fi Fəth əl-Əndəlus və Zikri Umərəuhə*, Beyrut 1990.
- Anonim, *Hudud əl-Aləm min əl-Məşriq iləl-Məğrib*, (nəşr. Y. əl-Hadi), Qahirə 1999.
- Anonim, *Kitab əl-U'yun əl-Hədaiq fi Əxbar əl-Həqaiq*, Leyden 1871.
- Anonim, *Letopis Kartli*, (tərc. Q. Tsulaya), Tiflis 1982.
- Anonim, *Mücməl ət-Təvarix vəl-Qəsəs*, (nəşr. M. Bahar), Tehran 1318.
- Anonim, *Tarixe-Sistan*, (Nəşr. M. T. Bihar), Tehran 1381.
- Anonim, *Theophanes Continuatus*, (*Jizneopisanie Vizantiyskix Tsarey*), (tərc. Y. Lyubarskiy), St. Peterburq 1992.
- Arslan, Əmir Şəkib, *Tarix əl-Ğəzəvat əl-Ərəb fi Fransa və Suvisira və İtaliya və Cəzair əl-Bəhr əl-Mutavassit*, Beyrut (tarixsiz).
- Arzakanyan A, A. Revyakin-Uvarov P., *İstoriya Frantsii*, Moskva 2005.
- Aşurbəyli, Sara, *Şirvanşahlar Dövləti*, Bakı 2006.
- Atçeken, İsmail Hakkı, *Hişam b. Abdülmelik'in Halifeliği ve Şahsiyeti*, Konya 1997 (PhD dissertasiyası).
- Aydınlı, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, İstanbul 1987.

- Aykaç, Mehmet, *Abbâsî Devleti'nin İlk Dönemi İdarî Teşkilâtında Dîvânlar*, İstanbul 1993 (PhD dissertasiyası).
- Bağdadi, Əbi Mənsur Əbdulqahir əl-Bağdadi, *əl-Fərq beyn əl-Firəq*, Qahirə (tarixsiz).
- Bağdadi, Xətib Əbu Bəkr Əhməd əl-Bağdadi, *Tarixu Mədinət əs-Səlam*, I-IV, (nəşr. B. Ə. Mə'ruf), Beyrut 2001.
- Bağdadlı İsmayıl Paşa, *Hədiyyət əl-arifin, əsma əl-müəllifin və asar əl-müsənnifin*, I, (nəşr. R. Bilge-İnal M. K), İstanbul 1951.
- Bailly, Auguste, *Bizans Tarihi*, I, (tərc. H. Şaman), İstanbul (tarixsiz).
- Bakıxanov, Abbasqulu Ağa, *Gülistani-İrəm*, (tərf. M. Əsgərli), Bakı 2000.
- Bakuvi, Əbdürrəşid ibn Saleh, *Təlxis əl-Asar və Əcaib əl-Məlik əl-Qəhhar*, (Tərc. Z. Bünyadov), Bakı 1992.
- Bartold, Vasiliy, *Soçineniya*, I, Moskva 1963.
- Bartold, Vasiliy, *Soçineniya*, VI, Moskva 1966.
- Bartold, Vasiliy, *Turkestan v Epoxu Monqolskoqo Naşestviya*, Moskva 1963.
- Bayram, Mikail, *Hüseyn b. Mansur el-Hallac*, Konya 2003.
- Bədəvi, Əbdurrəhman, *Şətahat əs-Sufiyyə*, I, Kuveyt (tarixsiz).
- Bədəvi, Əbdurrəhman, *Tarix ət-Təsəvvuf əl-İslami*, Kuveyt 1975.
- Bəl'əmi, Əbu Əli Muhəmməd, *Tarixe-Bəl'əmi*, IV, Tehran, 1353.
- Bəlazuri, Əhməd ibn Yəhya, *Fütuh əl-Büldan*, Beyrut 1987.
- Bəlazuri, Əhməd ibn Yəhya, *Kitab Cüməl min Ənsab əl-Əşraf*, I-XIII, Beyrut 1996.
- Bələvi, Əbu Muhəmməd Abdullah əl-Bələvi, *Sirətu Əhməd ibn Tolun*, (nəşr. M. K. Əli), Qahirə (tarixsiz).
- Bəlxi, Əbu Zeyd Əhməd əl-Bəlxi, *Kitabu əl-Bədi vət-Tarix*, I-II, (Nəşr. X. İ. Mənsur), Beyrut 1997
- Bəlxi, Səfiyəddin Əbu Bəkr Abdullah əl-Bəlxi, *Fəzaili-Bəlx*, (nəşr. Ə. Həbibi), Tehran 1350.
- Bənakəti, Fəxrəddin Davud, *Rəvzətu ulil-əlbab fi mərifət ət-təvarix və əl-ənsab*, Tehran 1348.
- Bəraqi, Hüseyn ibn Əhməd əl-Bəraqi, *Tarixi-Kufə*, Beyrut 1987.
- Beyhəqi, Əbi Bəkr Əhməd əl-Beyhəqi, *əs-Sünən əl-Kəbir*, I-XI, Beyrut 2003.
- Beyhəqi, Zəhirəddin Əli əl-Beyhəqi, *Tarixu Hükəma əl-İslam*, (nəşr. M. Kürd Əli), Dəməşq 1946.

- Biruni, Əbu Reyhan Muhəmməd ibn Əhməd əl-Biruni əl-Xarəzmi, *Təhqiq ma lil Hind*, Beyrut 1958.
- Biruni, Əbu Reyhan Muhəmməd ibn Əhməd əl-Xarəzmi, *Asar əl-Baqiyə ənil-Qurun əl-Xaliyə*, (nəşr. C. E. Sachau), Leipzig 1878.
- Blankinship, Khalid Yahya, *The End of the Jihadi State: The Reign of Hisham ibn Abd al-Malik and the Collapse of the Umayyads*, New York 1994.
- Brockelmann, Carl, *İslâm Milletleri ve Devletleri Tarihi*, I, (tərc. N. Çağatay), Ankara 1964.
- Browne, Edward G., *A Literary History of Persia*, London 1919.
- Burkitt, F. Crawford, *Early Eastern Christianitiy*, New York 1904.
- Buxari, Əbu Abdullah Muhəmməd əl-Buxari, *əl-Cəmi' əs-Səhih*, (tərc. M. Sofuoğlu), I-XVII, Ankara 2004.
- Buxari, Muhəmməd ibn İsmayıl əl-Buxari, *Kitab ət-Tarix əl-Kəbir*, I-IX, Heydərabad 1424.
- Buxari, Muhəmməd ibn İsmayıl əl-Buxari, *Xəlqu Əf'al əl-İbad və Rəddu ələl-Cəhmiyyə*, II, (nəşr. F. Fuheyd), Dəməşq 2005.
- Bünyadov, Ziya, *Azərbaycan Atabəyləri Dövləti, 1136-1225-ci illər*, Bakı 2007.
- Bünyadov, Ziya, *Azərbaycan VII-IX əsrlərdə*, Bakı 2007.
- Cahiz, Əbu Osman Amr əl-Cahiz, *əl-Bəyanu vət-Təbyin*, (Nəşr. Ə. M. Harun), Qahirə 1375.
- Cahiz, Əbu Osman Amr əl-Cahiz, *Hilâfet Ordusunun Menkıbeleri ve Türkler'in Faziletleri*, (tərc. R. Şeşen), Ankara 1967.
- Callcott, Maria, *A Short History of Spain,* I, London 1828.
- Cə'fəri, Seyyid Hüseyn Məhəmməd, *The Origins and Early Development of Shia Islam*, Qum (tarixsiz).
- Cəhşiyari, Əbu Abdullah Muhəmməd, *Kitab əl-Vüzəra vəl-Küttab*, (nəşr. H. əz-Zeyn), Beyrut 1988.
- Cənnabi, Xalid Casim əl-Cənnabi, *Tənzimat əl-Ceyş əl-Ərəbi əl-İslami filəsr əl-Əməvi*, Bağdad (tarixsiz).
- Cerrahoğlu, İsmail, *Kur'ân tefsirinin doğuşu ve buna hız veren âmiller*, Ankara 1968.
- Cerrahoğlu, İsmail, *Tefsir Tarihi*, I, Ankara 1996.
- Chokr, Melhem, *İslâm'ın Hicrî İkinci Asrında Zındıklık ve Zındıklar*, (tərc. A. Meral), İstanbul 2002.

- Clot, Andre, *Harun Reşid ve Abbasiler Dönemi*, (Tərc. N. Demirtaş), İstanbul 2007.
- Collins, Roger, *Visigothic Spain (409-710)*, Oxford 2004.
- Conybeare, Frederick C., *The key of truth, a manual of the Paulician church of Armenia*, Oxford 1898.
- Corbin, Henry, *İslâm Felsefesi Tarihi*, I, (tərc. H. Hatemi), İstanbul 2013.
- Crone, Patricia, *The Nativist Prophets of Early Islamic Iran*, New York 2012.
- Cundi, Əli Mahmud, *əl-Bərbər fi İfriqiyyə fil-Əsr əl-Əməvi*, Qahirə (tarixsiz).
- Cuppee, Henry, *History of the Conquest of Spain by the Arab-Moors*, I-II, Boston 1881.
- Çağatay, Neşet- İbrahim Agah Çubukçu, *İslam Mezhepleri Tarihi*, Ankara, 1985.
- Çakırtaş, Mehmet, *Emeviler Dönemi Şiddet Hareketleri*, Ankara 2007.
- D'Ohsson, Mouradgea, *Des peuples du Caucase*, Paris 1828.
- Daftari, Farxad, *Kratkaya İstoriya İsmailizma*, Moskva 2004.
- Dasxuranci, Moses, *The History of the Caucasian Albanians*, (tərc. C. Dowsett), London 1961.
- Davudi, Şəmsəddin Muhəmməd əd-Davudi, *Təbəqat əl-Müfəssirin*, I-II, Beyrut 1983.
- Dəsuqi, Faruq Əhməd əd-Dəsuqi, *əl-Qəza vəl-Qədər fil-İslam*, Qahirə 1985.
- Diməşqi, Şəmsəddin Muhəmməd əd-Diməşqi, *Kitab Nuxbət əd-Dəhr fi Əcaib əl-Bərri vəl-Bəhr*, (nəşr. M. A. F. Mehren), Leipziq 1923.
- Dinəvəri, Əbi Hənifə Əhməd əd-Dinəvəri, *əl-Əxbar ət-Tival*, Misir 1330.
- Doğan, İsa, "*Zeydiyye Mezhebinin Doğuşu ve Kelami Görüşleri*", Ankara 1987 (PhD dissertasiyası).
- Dozy, Reinhart, *A History of the Moslems in Spain*, London 1913.
- Drasxanakertsi, İovannes, *İstoriya Armenii*, (tərc. M. Darbinyan-Melikyan). Moskva 2011.
- Duğmi, Muhəmməd Rakan əd-Duğmi, *ət-Təcəssus və Əhkamuhu fiş-Şəriət əl-İslamiyyə*, Dəməşq 1985.
- Əbdulhəmid, Saib, *Mu'cəmu Muvərrix əş-Şii'yyə*, I, Tehran 1424.
- Əbdurrəzzaq, Mahmud İsmail, *əl-Xəvaric fi Bilad əl-Məğrib*, Mərakeş 1985.
- Əbu Bəkr Muhəmməd əl-Acurri, *Kitab əş-Şəriə'*, (nəşr. A. əd-Dumeyci), ər-Riyad 1997.

- Əbu Duləf Mis’ər əl-Yənbui, *ər-Risalət əs-Saniyə*, (nəşr. M. M. Mersi), Qahirə 1970.
- Əbu Duləf Mis’ər əl-Yənbui, *Səfərnaməyi-Əbu Duləf dər İran*, (tərc. Ə. Təbatəbayi), Tehran 1354.
- Əbu Duləf Mis’ər əl-Yənbui, *Vtoroya Zapiska*, http://www.vostlit.info.
- Əbu Ğuddə, Əbdulfəttah, *Ləməhat min tarix əs-sünnə və ulum əl-hədis*, Beyrut 1984.
- Əbu Mixnəf, Lut ibn Yəhya, *Məqtəl əl-Hüseyn*, Küveyt 1987.
- Əbu Xəlil, Şövqi, *Bəlat əş-Şühəda biqiyadəti Əbdurrəhman əl-Ğafiqi*, Dəməşq 1993.
- Əbu Xəlil, Şövqi, *Fəthu Siqilliyyə,* Dəməşq 1998.
- Əbu Zəhra, Muhəmməd, *əl-İmam Zeyd, həyatuhu və əsruhu-arauhu və fiqhuhu*, Qahirə 2005.
- Əbu Zəhra, Muhəmməd, *İbn Hənbəl, həyatuhu və əsruhu*, Qahirə (tarixsiz).
- Əbu Zəhra, Muhəmməd, *Muhazirat fin-Nəsraniyyə*, ər-Riyad 1404.
- Əbu Zəhra, Muhəmməd, *Tarix əl-Məzahib əl-İslamiyyə*, Qahirə (tarixsiz).
- Əbuş-Şəbab, Əhməd Əvəz, *əl-Xəvaric, tarixihum, firəqihum və əqaiduhum*, Beyrut 2005.
- Əbül-Fida, İmadəddin İsmayıl ibn Əli*, əl-Muxtəsər fi Əxbar əl-Bəşər*, I, (Nəşr. M. Deyyub), Beyrut 1997.
- Əbül-Fida, İmadəddin İsmayıl ibn Əli, *Kitab Təqvim əl-Buldan*, (nəşr. M. De Slane), Paris 1840.
- Eflakî, Ahmed, *Âriflerin Menkıbeleri*, II, (tərc. T. Yazıcı), 1973.
- Əhməd ibn Hənbəl, *əl-Müsnəd*, (tərc. H. Yıldız-Yıldız, Z), I-XXI, Ankara 2014.
- Ekinci, Abdullah, *Ortadoğu’da Marginal Bir Haraket: Karmatîler*, Ankara 2005.
- Əli, Xalid əl-Əli, *Cəhm ibn Səfvan və məkanətuhu fil-fikr əl-İslami*, Bağdad 1961.
- Eliade, Mircea, *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi*, II, (nəşr. E. Kocabıyık), İstanbul 2003.
- Əlixanov-Avarskiy, Maqsud, *Tarixi-Dərbənd-Namə*, Tiflis 1898.
- Əliyarlı, Süleyman, *Azərbaycan Tarixi Üzrə Qaynaqlar*, Bakı 2007.
- Əmin, Əhməd, *Düha əl-İslam*, I, Beyrut 1933.
- Əmin, Seyyid Muhsin, *Ə’yan əş-Şiə*, VII, Beyrut 1983.

- Ənnan, Muhəmməd Abdullah, *Dövlət əl-İslamiyyə fi əl-Əndəlus*, I-IV, Qahirə 1997.
- Ənsari, Əbu Zeyd Əbdurrəhman əd-Dəbbağ əl-Ənsari, *Məalim əl-İman fi Mə'rifəti Əhl əl-Qəyrəvan*, II, (nəşr. M. Əbunnur), Beyrut 2005.
- Erkoç, Hayrettin İhsan, *Eski Türklerde Devlet Teşkilâtı (Gök Türk dönemi)*, Ankara 2008 (magisr işi).
- Əstəl, Əbdulqadir Cəbbarə Muhəmməd, *Məsləmə ibn Əbdulməlik, həyatuhu və cihaduhu*, Qəzzə 2007 (PhD dissertasiyası).
- Əşhər, Ömər Süleyman əl-Əşhər, *Tarix əl-Fiqh əl-İslami*, Kuveyt 1982.
- Əştiyuvi, Əşrəf Yaqub, *əl-Əndəlus fi Əsr əl-Vulat*, Nablus 2004 (PhD dissertasiyası).
- Əttar, Fəridəddin Muhəmməd Nişapuri, *Təzkirət əl-Əvliya*, (nəşr. M. İsti'lami), Tehran 1346.
- Ətvan, Hüseyn, *əd-Də'vət əl-Abbasiyyə, tarix və tətəvvur*, Beyrut 1995.
- Ətvan, Hüseyn, *əz-Zindiq vəş-Şuubiyyə fi əsr əl-Abbasi əl-Əvvəl,* Beyrut (tarixsiz).
- Əzb, Xalid Muhəmməd M., *Təxtit və imarət əl-mudun əl-İslamiyyə*, Qətər 1997, 52-53.
- Əzdi, Əbu Zəkəriyya Yəzid ibn Muhəmməd əl-Əzdi, *Tarix əl-Məvsil*, (nəşr. Ə. Həbibə), Qahirə 1967.
- Əziz, Hüseyn Qasım əl-Əziz, *əl-Babəkiyyə*, Beyrut 1966.
- Əzrəqi, Əbil-Vəlid Muhəmməd, *Əxbaru Məkkə və mə caə' fihə min əl-Asar*, Məkkə 2003.
- Fahri, Macit, *İslâm felsefesi, kelâmı ve tasavvufuna kısa bir giriş*, (tərc. Ş. Filiz), İstanbul 2008.
- Faur, Əli, *Sirətu Umar ibn Əbduləziz*, Beyrut 1991.
- Fazili, Abdulla, *Atropatena, er. əv. IV-er.VII əsrləri*, Bakı 1992.
- Feofan Vizantiets, *Letopis*, (tərc. V. Obolenskiy-Ternovskiy F.), Moskva 1884.
- Fəqihi, Əli Əsğər, *Tarixi Ali Buyə*, Tehran 1378.
- Fərəc, Huluv Cövdət, *əl-Bəramikə, səlbiyyatuhum və icabiyyatuhum*, Beyrut 1990.
- Fığlalı, Ethem Ruhi, *İbâdiye'nin Doğuşu ve Görüşleri*, Ankara 1983.
- Finlay, George, *History of the Byzantine Empire from 716-1057*, London 1853.
- Gərdizi, Əbu Səid Əbdulhəyy, *Zeyn əl-Əxbar*, Berlin 1928.
- Gərdizi, Əbu Səid Əbdulhəyy, *Zeyn əl-Əxbar*, Tehran 1363.

- Gevond, *İstoriya xalifov*, (nəşr. K. Patkanyan), St. Peterburq 1862.
- Gibbon, Edward, *The Decline and Fall of the Roman Empire*, IX, Nyu York 1906.
- Güngör, Erol, *İslâm Tasavvufunun Meseleleri*, İstanbul 1996.
- Güzel, Ahmet, *Abbasî Halifesi Mehdî b. Mansûr*, İstanbul 2012.
- Ğamidi, Saleh ibn Abdullah əl-Ğamidi, *əl-İktifa fi Əxbar əl-Xüləfa*, I, Mədinə 1429.
- Hacı Şirvani, Hacı Zeynəlabidin*, Riyaz əs-Səyahə*, (nəşr. Ə. Hamid), Tehran 1339.
- Hakim ən-Nişaburi, Əbu Abdullah Muhəmməd, *əl-Müstədrək ələ əs-Səhiheyn*, (tərc. M. B. Eryarsoy), I-XI, Konya 2013.
- Hamilton, Bernard, *Bizanslı Heretiklerin Tarihi*, (tərc. B. Baysal), İstanbul 2010
- Haruni, Əbu Talib Yəhya əl-Haruni, *əl-İfadə fi Tarixi əl-Əimməti əs-Sadə*, Yəmən 2014.
- Haşimi, Xətib Əli ibn əl-Hüseyn, *Vəqiət ən-Nəhrivan əu Xəvaric*, Beyrut (tarixsiz).
- Həddarə, Muhəmməd Mustafa, *əl-Mə'mun, əl-xəlifət əl-a'lim*, İskəndəriyyə 2000.
- Hedib, Abdullah ibn Mahmud, *Sirətu Yəzid ibn Müaviyə fir-Rivayət əl-Ədəbiyyə*, Riyad 1995.
- Həmadə, Muhəmməd Mahir, *əl-Məktəbatu fil-İslam, nəşatuha və tətəvvuruha və məsairuha*, Beyrut 1978.
- Həməvi, Şihabəddin Yaqut, *Mu'cəm əl-Buldan*, I-V, Beyrut 1977.
- Həməvi, Şihabəddin Yaqut, *Mu'cəm əl-Udəba*, I-VII, Beyrut 1993
- Həmidullah, Muhəmməd, *Məcmuətu Vəsaiq əs-Siyasiyyə*, Beyrut 1987.
- Henry, Roy Jean-Jean Deviosse, *Bitva pri Puatye, (oktyabr 733)*, (tərc. A. V. Sanina), St. Peterburq 2003.
- Hərəvi, Muhəmməd ibn Hüseyn ibn Ömər, *Əxbari Ali-Bərmək*, (Nəşr. M. Hərəvi), Herat 1312.
- Həsən, Sə'd Muhəmməd, *əl-Mehdiyyə fil-İslam, munz əqdəm əl-usur həttə'l-yəum*, Qahirə 1953.
- Həsəni, Əbul-Abbas Əhməd əl-Həsəni, *əl-Məsabih*, (Nəşr. A. əl-Husi), Səna' 2002.
- Həşşaş, Təvfiq Süleyman, *əs-Suğur əş-Şamiyyə fil-İhd əl-Abbasi əl-Əvvəl (750-847)*, Qəzza 2016.

- Həvali, Səfər ibn Əbdurrəhman əl-Həvali, *Zahirətu əl-İrca' fil-Fikr əl-İslami*, Məkkə 1999.
- Hiluv, Seyyid Muhəmməd Əli, *Aqilətu Qureyş, Aminə bint əl-Hüseyn, əl-Muləqqibətu bi-Sukeynə*, Qum 1424.
- Hitti, Philip, *Siyâsî ve Kültürel İslam Tarihi*, II, (Tərc. S. Tuğ), İstanbul 1989.
- Hitti, Philip, *The Arabs, a short history*, London 1960.
- Humeydi, Əbu Abdullah Muhəmməd, *Cəzvət əl-Muqtəbis fi Tarixi Uləma əl-Əndəlus*, Tunis 2008.
- Huseyni, Əbdulhəyy, *Nuzhət əl-Xəvatir və Bəhcət əl-Məsai' vən-Nəvazir*, I-III, Beyrut 1999.
- Işık, Kemal, *Mu'tezile'nin Doğuşu ve Kelâmî Görüşleri*, Ankara 1967.
- İbn Battuta, Muhəmməd Tanci, *Səyahətnamə*, (tərc. A.S. Aykut), I-II, İstanbul 2000.
- İbn Bəşkuval, Əbül-Qasım, *əs-Silətu fit-tarix əimmət əl-Əndəlis və uləmaihim*, I, (nəşr. B. Məğruf), Tunis 2010.
- İbn Cülcül, Əbu Davud Süleyman ibn Həssan əl-Əndəlusi, *Təbəqat əl-ətibba vəl-hükəma,* (nəşr. F. Seyyid), Beyrut 1985.
- İbn Ə'səm, Əbi Muhəmməd Əhməd əl-Kufi, *Kitab əl-Fütuh*, I-VIII, Beyrut 1991.
- İbn Əbdirəbbih, Əhməd ibn Muhəmməd əl-Əndəlusi, *İqd əl-Fərid*, I-VIII, Beyrut 1983.
- İbn Əbdulhəkəm, Əbi Muhəmməd Abdullah, *Sirətu Umar ibn Əbduləziz*, Beyrut 1984.
- İbn Əbdulhəkəm, Əbul-Qasim Əbdurrəhman əl-Mısri, *Futuhu Misr vəl-Məğrib*, I-II, Qahirə (tarixsiz).
- İbn Əbdulhəkəm, Əbul-Qasim Əbdurrəhman əl-Mısri, *Kitab Futuhu Misr və Əxbaruha*, Leyden 1920.
- İbn Əbi Useybiyə, Əbül-Abbas Əhməd əl-Xəzrəci, *Uyun əl-Ənba fi Təbəqat əl-Ətibba*, (nəşr. N. Rza), Beyrut (tarixsiz).
- İbn Əbil-Hədid, *Şərhu Nəhc əl-Bəlağə*, IV, (nəşr. M. İbrahim), Beyrut 2007.
- İbn Əhməd, Fəlah ibn İsmayıl, *əl-Əlaqətu beyn ət-Təşəyyu' vət-Təsəvvuf*, Mədinə 1411 (PhD dissertasiyası).
- İbn əl-A'dim, Kəmaləddin Ömər, *Buğyət ət-Tələb fi tarixi Hələb*, I-X, (nəşr. S. Zəkkar), Beyrut (tarixsiz).
- İbn əl-A'dim, Kəmaləddin Ömər, *Zübdət əl-Hələb min Tarixi Hələb,* (nəşr. X. Mənsur), Beyrut 1996.

- İbn əl-Covzi, Əbil-Fərəc Əbdurrəhman, *əl-Muntəzəm fi Tarix əl-Muluk vəl-Uməm*, I-XVIII, Beyrut 1992.
- İbn əl-Covzi, Əbil-Fərəc Əbdurrəhman, *Mənaqib əl-İmam Əhməd ibn Hənbəl*, (nəşr. M. Ə. əl-Xanci), Misir (tarixsiz).
- İbn əl-Covzi, Əbil-Fərəc Əbdurrəhman, *Sirətu Umar ibn Əbduləziz*, Qahirə 1331.
- İbn əl-Covzi, Əbil-Fərəc Əbdurrəhman, *TəlbisiİIblis*, İskəndəriyyə (tarixsiz).
- İbn əl-Əsir, İzzəddin Əli əl-Cəzəri, *əl-Kamil fi ət-Tarix*, I-XII, (tərc. A. Ağırakça-Özaydın A), İstanbul 1987.
- İbn əl-Əsir, İzzəddin Əli əl-Cəzəri, *əl-Lübab fi təhzib əl-Ənsab*, I, Beyrut 1980.
- İbn əl-Əsir, İzzəddin Əli əl-Cəzəri, *Usd əl-Ğabə fi Mə'rifət əs-Səhabə*, I-VIII, Beyrut (tarixsiz).
- İbn əl-Fəqih, Əbu Abdullah Əhməd əl-Həmədani, *Kitab əl-Buldan*, (nəşr. Y. əl-Hadi), Beyrut 1996.
- İbn Əli Əbdullətif, Əbduləziz*, Məqalat fil-Məzahib vəl-Firəq*, Riyad 1413.
- İbn əl-İbri, Əbül-Fərəc Qriqorius, *Tarix əz-Zaman*, (tərc. İ. Ərmələ), Beyrut 1991.
- İbn əl-İbri, Əbül-Fərəc Qriqorius, *Tarixu Muxtəsər əd-Duvəl*, Beyrut 1890.
- İbn əl-İmad, Əbdülhəyy ibn Əhməd, *Şəzərat əz-Zəhəb fi Əxbari mən Zəhəb*, (Nəşr. Ə. Arnavud), Dəməşq 1988.
- İbn əl-İmrani, Muhəmməd ibn Əli, *əl-İnba' fi Tarix əl-Xüləfa*, (Nəşr. Q. əs-Samərrayi), Qahirə 1999.
- İbn əl-Murtəza Əhməd ibn Yəhya, *Kitab Təbəqat əl-Mu'təzilə*, Beyrut 1961.
- İbn əl-Murtəza, Əhməd ibn Yəhya, *Kitab əl-Munyəti vəl-Əməl fi şərhi kitab əl-Miləl vən-Nihəl*, Heydərabad 1316.
- İbn əl-Mürtəza, Əhməd ibn Yəhya, *Kitab Təbəqat əl-Mu'təzilə*, Beyrut 1987.
- İbn ən-Nədim, Əbul-Fərəc Muhəmməd, *Kitab əl-Fihrist*, Beyrut 1978.
- İbn Əsakir, Əbil-Qasim Əli, *Tarixu Mədinət Dəməşq*, I-LXXX, Beyrut 1995.
- İbn Fəzlan, Əhməd, *Səyahətnamə*, (nəşr. R. Şeşen), İstanbul 1995.
- İbn Həbib, Əbdulməlik əl-Əndəlusi, *Kitab ət-Tarix*, Beyrut 2008.
- İbn Həcər, Əhməd ibn Əli əl-Əsqəlani, *əl-İsabə fi Təmyiz əs-Səhabə*, Beyrut 2012.
- İbn Həcər, Əhməd ibn Əli əl-Əsqəlani, *Fəth əl-Bari fi Şərhi Səhih əl-Buxari*, I-IX, Ciddə 1996.

- İbn Həcər, Əhməd ibn Əli əl-Əsqəlani, *Lisan əl-Mizan*, I-X, Beyrut 2002.
- İbn Həcər, Əhməd ibn Əli əl-Əsqəlani, *Təhzib ət-Təhzib*, I-XII, Heydərabad 1325.
- İbn Həzm, Əbu Muhəmməd Əli əl-Əndəlusi*, əl-Fisəl fil-Miləl vəl-Əhvai‘ vən-Nihəl*, I, (nəşr. M.İ. Nəsr-Umeyrə, Ə.), Beyrut (tarixsiz).
- İbn Həzm, Əbu Muhəmməd Əli əl-Əndəlusi*, əl-Üsul vəl-Füru‘*, I, (nəşr: M. A. əl-İraqi-Əbu Vafiyə, S. F.), Qahirə 1978.
- İbn Hişam, Əbi Muhəmməd Əbdulməlik, *Kitab ət-Tican fi Muluki Himyər*, Heydərabad 1347.
- İbn Hişam, Əbu Muhəmməd Əbdulməlik, *Kitab ət-Tican fi Muluki Himyər*, Səna (tarixsiz).
- İbn Hövqəl, Əbül-Qasım ən-Nuseybi, *Kitab əl-Mesalik vəl-Məmalik*, (V. Ouseley), London 1800.
- İbn Hövqəl, Əbül-Qasım ən-Nuseybi, *Kitab Surət əl-Ərz*, Beyrut 1996.
- İbn Hövqəl, Əbül-Qasım ən-Nuseybi, *Kitabu Surət əl-Ərz*, (nəşr. W. Ouseley), London 1800.
- İbn İ’zari əl-Mərrakuşi, *əl-Bəyan əl-Muğrib fi Əxbar əl-Əndəlisə vəl-Məğrib*, I-IV. Beyrut 1983.
- İbn İsfəndiyar, Bəhaəddin Muhəmməd, *History of Tabaristan,* (tərc. E. Browne), London 1905.
- İbn İsfəndiyar, Bəhaəddin Muhəmməd, *Tarixe-Təbəristan,* Tehran 1394.
- İbn İyas əl-Hənəfi, *Nuzhət əl-Uməm fil-Əcaib vəl-Hukəm*, (nəşr. M. Əzb), Qahirə 1995.
- İbn Kəsir, İmadəddin İsmayıl, *əl-Bidayə vən-Nihayə*, (nəşr. A. Ə. ət-Türki), I-XXI, Qahirə 1998.
- İbn Kəsir, İmadəddin İsmayıl, *əl-Bidayə vən-Nihayə*, (tərc. M. Keskin), I-XIV, İstanbul 1994.
- İbn Kəsir, İmadəddin İsmayıl, *Təfsir əl-Qur’an əl-Əzim*, I-VIII, ər-Riyad 1999.
- İbn Mənzur, Muhəmməd ibn Mükərrəm, *Müxtəsəru Tarixu Diməşq*, I-XXXI, Dəməşq 1985.
- İbn Miskəveyh, Əbu Əli Əhməd, *Təcarib əl-Uməm və Təaqubu əl-Himəm,* I-VII, (nəşr. K. Həsən), Beyrut 2002.
- İbn Quteybə, Abdullah əd-Dinəvəri, *əl-İmamə vəs-Siyasə*, I-II, Beyrut 1990.
- İbn Quteybə, Abdullah əd-Dinəvəri, *əl-Məarif*, Qahirə (tarixsiz).
- İbn Quteybə, Abdullah əd-Dinəvəri, *U’yun əl-Əxbar*, I-IV, Beyrut 2008.

- İbn Rustəh, Əbu Əli Əhməd, *Kitab əl-Ə'laq ən-Nəfisə*, (nəşr. D. Xvolson), St.Peterburq 1869.
- İbn Sə'd, Muhəmməd əz-Zuhri, *Kitab ət-Təbəqat əl-Kübra*, I-X, Qahirə 2001.
- İbn Səhl, Əsləm ər-Rəzzaz əl-Vasiti, *Tarixi-Vasit*, Qahirə 1986.
- İbn Şakir, Muhəmməd əl-Kutubi, *Uyun ət-Təvarix*, (nəşr. Ə. N. Hatum), Beyrut 1996.
- İbn Şəhraşub, Əbi Cə'fər Muhəmməd əs-Sərəvi, *Mənaqibi Ali Əbi Talib*, I-IV, Beyrut 1991.
- İbn Tahir, Əbil-Müzəffər Şahfur əl-İsfərayini, *ət-Təbsirə fid-Din və Təmyiz əl-Firqət ən-Naciyə ənil-Firəq əl-Halikin*, (nəşr: K. Y. əl-Hut), Beyrut 1983.
- İbn Tavus, Əli ibn Musa, *Məqtəl əl-Hüseyn*, Beyrut 1993.
- İbn Təğribirdi, Cəmaləddin Yusif, *ən-Nücum əz-Zahirə fi Müluki Misr vəl-Qahirə*, I-XVI, Qahirə 1929.
- İbn Teyfur, Əbul-Fəzl Əhməd ibn Tahir əl-Katib, *Kitabu-Bağdad*, Beyrut (tarixsiz).
- İbn Teymiyyə, Təqiyəddin Əhməd, *Dər'u Təarid əl-Əql vən-Nəql*, (nəşr. M. R. Salim), I, Riyad 1991.
- İbn Teymiyyə, Təqiyəddin Əhməd, *əl-Cəvabu əs-səhih limən bəddələ din əl-Məsih*, IV, ər-Riyad 1999.
- İbn Teymiyyə, Təqiyəddin Əhməd, *əl-Hisbə fil-İslam*, Beyrut (tarixsiz).
- İbn Teymiyyə, Təqiyəddin Əhməd, *Məcmuət əl-Fətavə*, XXVII, Küveyt 2005.
- İbn Teymiyyə, Təqiyəddin Əhməd, *Ras əl-Hüseyn*, Ciddə 1949.
- İbn Tiqtəqa, Muhəmməd ibn Əli, *əl-Fəxri fi Adab əs-Sultaniyyə və Duvəl əl-İslamiyyə*, Beyrut (tarixsiz).
- İbn Tolon, Şəmsəddin, *Qeyd əş-Şərid min Əxbari Yəzid*, Qahirə 1978.
- İbn Vadran, Hüseyn ibn Muhəmməd Vadran, *Tarixu Abbasiyyin*, (Nəşr: M. əl-Kə'bi), Beyrut 1993.
- İbn Vərdan, *Tarixu Məmləkət əl-Əğalibə*, (Nəşr. M. Əzb), Qahirə 1988.
- İbn Xəldun, Əbu Zeyd Əbdurrəhman, *əl-İbər və Divan əl-Mübtəda və əl-Xəbər*, I-VIII, Beyrut 2000.
- İbn Xəldun, Vəliyəddin Əbdurrəhman, *əl-Muqəddimə*, (Nəşr. S. Uludağ), I-II, İstanbul 2007.
- İbn Xəllikan, Əbil-Abbas Şəmsəddin Əhməd, *Vəfayat əl-Əyan və Ənbau Əbna əz-Zaman*, I-VIII, (Nəşr. İ. Abbas), Beyrut 1987.
- İbn Xəyyat, Əbu Əmr Xəlifə əl-Bəsri, *Tarix*, ər-Riyad 1985.

- İbn Xordadbeh, Əbül-Qasım Ubeydullah, *Kitab əl-Məsalik vəl-Məmalik*, Leyden 1889.
- İbn Yunus, Əli ibn Əbdurrəhman əl-Mısri, *Kitab əz-zic əl-kəbir əl-Hakimi*, (nəşr. C. Caussin), Paris 1804.
- İbn Zəkəriyya, Əbül-Fərəc ən-Nəhrivani əl-Cəriri, *əl-Cəlis əs-Salih əl-Kafi vəl-Ənis ən-Nasih əş-Şafi*, III, (nəşr. İ. Abbas), Beyrut 1987.
- İlhan, Avni, *Mehdilik*, İstanbul 1993.
- İpek, Muhammet Selim, *Klasik Dönem Arap Edebiyatında Nesir*, Ankara 2012 (PhD dissertasiyası).
- İsa, Əhməd, *Tarix əl-Bimaristanat fil-İslam*, Qahirə 2012.
- İsa, Əhməd, *Tarix ən-nəbat ind əl-ərəb*, Qahirə 2012.
- İsfəhani, Əbil-Fərəc əl-İsfəhani, *Məqatil ət-Talibiyyin*, Beyrut 2006.
- İsfəhani, Əbu Nueym Əhməd əl-İsfəhani, *Hilyət əl-Əuliya və Təbəqat əl-Əsfiya*, IX, Beyrut 1988.
- İsmail, Mahmud, *əl-Əğalibə*, Qahirə 2000.
- İstəxri, Əbu İshaq İbrahim əl-İstəxri, *Kitab əl-Məsalik vəl-Məmalik*, Leyden 1870.
- İzgi, Özkan, *Çin elçisi Wang Yen-Te'nin Uygur seyahatnamesi*, Ankara 1989.
- Kalankaytuklu, Moisey, *Albaniya Tarixi*, (tərc. Z. Bünyadov), Bakı 2006.
- Kallek, Cengiz, *Asr-ı Saâdette Yönetim Piyasa İlişkisi*, İstanbul 1997.
- Kan, Kadir, *Abbâsîlerin Birinci Asrında Bağdat (145-232/762-847)*, Bursa 2010, (PhD dissertasiyası).
- Karabiber, Namık Kemal, *Ehl-i Beyt Tasavvuru ve Erken Dönemdeki Yansımaları (hicri I. ve II. asr)*, Ankara 2007 (PhD dissertasiyası).
- Karaman, Hayrettin, *İslam Hukuk Tarihi*, İstanbul 1989, 163-164.
- Kaşğarlı, Mahmud, *Divânu Lugâti't-Türk*, İstanbul 2005.
- Kəhhalə, Ömər Rza, *İ'lamu ən-Nisa fi A'ləm əl-Ərəb vəl-İslam*, I, Beyrut (tarixsiz).
- Kəhhalə, Ömər Rza, *Mu'cəm əl-müəllifin*, III, Beyrut 1993.
- Kəlbi, Əbi Ömər Muhəmməd əl-Mısri, *Kitab əl-Vulat və Kitab əl-Quzat*, Beyrut 1908.
- Keskioğlu, Osman, *Fıkıh Tarihi ve İslam Hukuku*, Ankara 1969.
- Kəsrəvi, Əhməd, *Azəri ya Zeban Bastane Azərbaycan*, Tehran 1925.
- Kəsrəvi, Əhməd, *Şiy'i Gəri*, (edit. A. Amini), Tehran 1943.
- Kəşşi, Əbi Əmr Muhəmməd, *Rical əl-Kəşşi*, Beyrut 2009.

- Kəttani, Muhəmməd Əbdulhəyy *Nizam əl-hukumət ən-nəbəviyyə*, I-II, Beyrut (tarixsiz).
- Khleifat, Awad Mohammad, *The Caliphate of Hisham b 'Abd al-Malik (105-125/724-743) with special reference to internal problems*, London 1973, (PhD dissertasiyası).
- Kindi, Əbu Ömər Muhəmməd əl-Kindi, *Kitab əl-vulat və kitab əl-quzat*, Beyrut 1908.
- Kindi, Muhəmməd ibn Yusif əl-Kindi, *Kitab əl-vulat və kuttab əl-qudat*, Beyrut 1908.
- Kitapçı, Zekeriya, *Orta Asya'da İslâmiyet'in Yayılışı ve Türkler*, Konya 1994.
- Koçyiğit, Talât, *Hadîs Tarihi*, Ankara 1977.
- Koçyiğit, Talât, *Hadîs Usûlü*, Ankara 1967.
- Komissiya, *Kartlis Tsxovreba*, (nəşr. R. Metreveli), Tiflis 2008.
- Komissiya, *Orta əsr ərəb mənbələrində Azərbaycan tarixinə aid materiallar*, Bakı 2005.
- Kozubskiy, Yevgeniy, *İstoriya Qoroda Derbenta*, Bakı 2012.
- Köksal, Asım, *Hz. Hüseyin ve Kerbela Faciası*, İstanbul 2008.
- Kramers, Johannes H, *İslam Medeniyeti Tarihinde Coğrafya ve Ticaret*, (tərc. Ö. Rıza) İstanbul 1934.
- Kufi, Əli ibn Hamid ibn Əbu Bəkr, *Fəthnameyi-Sind*, Tehran 1384.
- Kutubi, Muhəmməd ibn Şakir, *Fəvat əl-Vəfayat vəz-zeyl əleyha*, (haz. İ. Abbas), II, Beyrut (tarixsiz).
- Le Strange, Guy, *Baghdad during the Abbasid Caliphate*, London 1900.
- Mango, Cyril, *Bizans, yeni Roma imparatorluğu*, (tərc. G.Ç.Güven), İstanbul 2008.
- Mantran, Robert, *İslâmın Yayılış Tarihi, VII-XI yüzyıllar*, (tərc. İ. Kayaoğlu), Ankara 1981.
- Marini, Napoleon əl-Marini, *Tənzih əl-İbad fi Mədinəti Bağdad*, Beyrut 1887.
- Matvievskaya, Qalina- Boris Rozenfeld, *Matematiki i astronomı musulmanskoqo srednevekovya i ix trudı (VIII-XVII v.v)*, III, Moskva 1983.
- Mavərdi, Əbül-Həsən Əli ibn Muhəmməd əl-Mavərdi, *Kitab əl-Əhkam əs-Sultaniyyə və əl-Vəlayat əd-Diniyyə*, (nəşr. Ə. M. əl-Bağdadi), Kuveyt 1989.
- Mə'ruf, Naci, *Əsalət əl-Hədarət əl-Ərəbiyyə*, Bağdad 1969.
- Məclisi, Muhəmməd Baqir, *Bihar əl-Ənvar*, XLIV, Tehran 1377.

- Məğribi, İbn Səid əl-Məğribi, *əl-Muğrib fi Huləi əl-Məğrib*, (nəşr. Ş. Dif), I, Qahirə 1978.
- Melikoff, Irene, *Ebu Müslim*, (Tərc. A. San), Ankara 2012.
- Məmmədova, Fəridə, *Kavkazskaya Albaniya i Albanı*, Bakı 2005.
- Məqdisi, Mutəhhər ibn Tahir, *Kitab əl-Bəd'i vət-Tarix*, I-VI, Beyrut 1997.
- Məqrizi, Təqiyəddin Əhməd əl-Məqrizi, *əl-Məvaiz vəl-İ'tibar bi zikr əl-Xitət vəl-Asar*, III, (Nəşr. M. Zinhum), Qahirə 1998.
- Məqrizi, Təqiyəddin Əhməd əl-Məqrizi, *ən-Nuqud əl-Qədimiyyət əl-İslamiyyə*, Qahirə 1998.
- Məqrizi, Təqiyəddin Əhməd əl-Məqrizi, *İ'ttiaz əl-Hunəfa bi əxbar əl-Əimmət əl-Fatimiyyin əl-Xuləfa*, I, (nəşr. C. əş-Şəyyal), Qahirə 1996.

Məqrizi, Təqiyəddin Əhməd əl-Məqrizi, *Kitab əl-Muqəffa əl-Kəbir*, IV, • .(Nəşr. M. əl-Yə'lavi), Beyrut 1991

- Mər'əşi, Mir Seyyid Zəhirəddin, *Tarixe-Təbəristan, Ruyan və Mazəndəran*, Tehran 1345.
- Merçil, Erdoğan, *Müslüman-Türk Devletleri Tarihi*, İstanbul 1985.
- Mərzubani, Əbu Ubeydullah Muhəmməd əl-Mərzubani, *Mu'cəm əş-Şüəra'*, I, (nəşr. A. əl-Cərrah), Beyrut 1971.
- Məs'udi, Əbil-Həsən Əli əl-Məs'udi, *ət-Tənbih vəl-İşraf*, Qahirə 1938.
- Məs'udi, Əbil-Həsən Əli, *Muruc əz-Zəhəb və Mə'adin əl-Cəvhər*, I-IV, Beyrut 2005.
- Mets, Adam, *Musulmanskiy Renessans*, (tərc. D. Bertels), Moskva 1973.
- Məvdudi, Əbul-Əla, *Təfhim əl-Qur'an*, I-VII, İstanbul 1991.
- Mısri, Əbul-Qasim Əbdurrəhman ibn Əbdulhəkəm əl-Mısri, *Zikri Fəth əl-Əndəlus*, London 1858.
- Michel le Syrien, *Chronique*, III, (nəşr. J. B. Chabot), Paris 1905.
- Minorskiy, Vladimir, *İstoriya Şirvana i Derbenda X-XI vekov*, Moskva 1963.
- Mirxond, Muhəmməd ibn Xondşah, *History of the Early Kings of Persia*, (nəşr. D. Shea), London 1832.
- Mirxond, Muhəmməd ibn Xondşah, *Rövzət əs-Səfa fi Siyrət əl-Ənbiya vəl-Muluk vəl-Xüləfa*, (nəşr. M. Sibai), Qahirə 1988.
- Mirxond, Muhəmməd ibn Xondşah, *Tarixu Rövzət əs-Səfa*, I, Tehran 1338.
- Morehouse, Robert Joseph, *Bar Daysan and Mani in Ephraem the Syrian's Heresiography*, Washington, D. C. 2013, (PhD Dissertasiyası).
- Muir, William, *The Caliphate, its rise, decline, and fall*, Edinburg 1915.

- Munis, Hüseyn, *Fəcr əl-Əndəlus*, Qahirə 2008.
- Mustafa, Şakir, *Dövlətu Bəni əl-Abbas*, II, Küveyt (tarixsiz).
- Mustəvfi, Həmdullah, *Nuzhət əl-Qulub*, London 1919.
- Müslim, Əbül-Hüseyn ibn əl-Həccac ən-Nişapuri, *əl-Cami' əs-Səhih*, (tərc. M. Sofuoğlu), I-IX, İstanbul 1988.
- Naşi, ən-Naşi əl-Kəbir, *Məsail əl-İmamə*, Beyrut 1971.
- Nəfisi, Səid, *Babək*, Bakı 2010.
- Nəqraşi, Mahmud ən-Nəqraşi əs-Seyyid Əli, *Mənahic əl-Mufəssirin min əl-əsr əl-əvvəl iləl-əsr əl-hədis*, I, əl-Qəsim 1986.
- Nərşəxi, Əbu Bəkr Muhəmməd, *Tarixi-Buxara*, Tehran 1363.
- Nəsəvi, Muhəmməd ibn Əhməd ən-Nəsəvi, *Sirətu əs-Sultan Cəlaləddin Məngübərti*, (nəşr. Ə. Həmdi), Qahirə 1952.
- Nəsirov, Elnur, *İslam Tarixi*, I, Bakı 2014.
- Nəsirov, Elnur, *Orta Əsrlərdə Yaşamış Azərbaycanlı Alimlər*, Bakı 2011.
- Nəsrullah, Muhamməd Əli, *Tətavvur nizamu mulkiyyət əl-əradi fil-İslam*, Beyrut 1982.
- Ni'mət, Abdullah, *Hişam ibn əl-Həkəm*, Beyrut 1985.
- Nicolle, David, *The Military Technology of Classical Islam*, University of Edinburgh 1982.
- Nizamülmülk, Əbu Əli Həsən, *Siyasətnamə*, Bakı 2007.
- Novbəxti, Əbu Muhəmməd Həsən, *Firəq əş-Şiə,* Nəcəf 1959.
- Novoseltsev, Anatoliy, *Xazarskoe qosudarstvo i eqo rol v istorii vostoçnoy Evropı i Kavkaza*, Moskva 1990.
- Nuveyri, Şihabəddin Əhməd, *Nihayət əl-Ərəb fi Funun əl-Ədəb*, I-XXXIII, Beyrut 2004.
- O'leary, De Lacy, *A Short History of the Fatimid Khalifate,* London, 1923.
- Osman, Əbdulkərim, *Nəzəriyyə ət-Təklif, ara əl-qadi Əbdulcabbar əl-Kəlamiyyə*, Beyrut 1971.
- Ostrogorsky, Georg, *Bizans Devleti Tarihi*, (tərc. F. Işıltan), Ankara 1991.
- Özkuyumcu, Nadir, *Mısır və Kuzey Afrikanın Müslümanlar Tarafından Fethi*, Manisa 2007.
- Parizi, Bastani, *Yaqub Leys*, Tehran 1392.
- Petersen, Andrew, *Dictionary of Islamic Architekture*, London 1996, 286.
- Polemis, Demetrios, *The Doukai, A Contribution to Byzantine Prosopography*, London 1968.

- Qasımova, Sara, *Azerbaydjan v III-VII vv.,* Bakı 1993.
- Qazı Əbdulcabbar əl-Həmədani, *əl-Muğni fi Əbvab ət-Tövhid vəl-Ədl*, V, XX-2, (nəşr. M. M. Qasim), Qahirə 1958.
- Qazı Əbdulcabbar əl-Həmədani, *Fəzl əl-İ'tizal və Təbəqat əl-Mu'təzilə*, (nəşr. Ə. F. Səyyid), Beyrut 2017.
- Qazı Əbdulcabbar əl-Həmədani, *Təsbit dəlail ən-nubuvvə*, I, (nəşr. Ə. Osman), Beyrut (tarixsiz)
- Qazı Əbu Yə'la, Muhəmməd əl-Fərra, *Əhkam əs-sultaniyyə*, (nəşr. M. əl-Fəqi), Beyrut 2000,
- Qazı Əbu Yusif, Yaqub ibn İbrahim əl-Kufi, *Kitab əl-Xərac*, (tərc. A. Şmidt), St. Peterburq 2001.
- Qəyrəvani, Rəqiq, *Tarixu İfriqiyyə və əl-Məğrib*, (nəşr. M. Z. Əzb), Qahirə 1994.
- Qəzvini, Zəkəriyya ibn Muhəmməd əl-Qəzvini, *Asar əl-Bilad və Əxbar əl-İbad*, Beyrut (tarixsiz).
- Qıfti, Cəmaləddin Əli əl-Qıfti, *İxbar əl-Üləma bil-Əxbar əl-Hükəma*, (nəşr. İ. Şəmsəddin), Beyrut 2005.
- Qırnati, Əbu Hamid Muhəmməd, *Tuhfət əl-Əlbab və Nuxbət əl-İ'cab*, (nəşr. İ. əl-Ərəbi), Məğrib 1993.
- Qifari, Nasir ibn Abdullah əl-Qifari, *Usulu Məzhəb əş-Şi'iyyə əl-İmamiyyə əl-İsnə Ə'şəriyyə*, I, (nəşr yeri yoxdur) 1994.
- Qudamə ibn Cəfər, *əl-Xərac və Sinaət əl-Kitabə*, (nəşr. M. əz-Zübeydi), Bağdad 1981.
- Qummi, Abbas əl-Qummi, *Hədiyyət əl-Əhbab*, (tərc. H. əs-Salehi), Qum 1379.
- Qummi, Sə'd ibn Abdullah əl-Qummi, *Kitab əl-Məqalat vəl-Firəq*, (nəşr. C. Məşkur), Tehran 1341.
- Quşeyri, Əbül-Qasım əl-Quşeyri ən-Nişapuri, *ər-Risalət əl-Quşeyriyyə*, (nəşr. Ə. Mahmud), Qahirə 1989.
- Quttan, Əhməd-Muhəmməd Tahir əz-Zeyn, *Harun ər-Rəşid, əl-xəlifətu'l-məzlum*, İskəndəriyyə 2001.
- Radiyəddin ər-Rəis, *Əbdulməlik ibn Mərvan, Həyatuhu və Əsruhu*, Qahirə 2002.
- Ramsay, William, *The Historical Geography of Asia Minor*, London 1890.
- Razi, Əhməd ibn Səhl ər-Razi, *Əxbaru Fəxx*, (Nəşr. M. Cərrar), Beyrut 1995.
- Razi, Nəcməddin Əbu Bəkr, *Mirsad əl-İbad min əl-məbda' iləl-mə'ad*, (nəşr. M. E. Riyahi), Tehran 1352.

- Riche, Pierre, *The Carolingians, a family who forged Europe*, (tərc. M. I. Allen), Philadelphia 1993.
- Rogers, Elizabeth, *Islamic Mathematics*, Champaign 2008.
- Rufai, Əhməd Fərid, *Əsri-Mə'mun*, I-II, Qahirə 1928.
- Sabi'i, Əbu İshaq İbrahim ibn Hilal əs-Sabi'i, *Əxbar Əimmət əz-Zeydiyyə fi Təbəristan və Deyləman və Cilan*, (nəşr. W. Madelung), Beyrut 1987.
- Saiğ, Əlqas Süleyman, *Tarix əl-Məvsil*, I, Qahirə 1923.
- Salar, Hatice, *Hıristiyanlık'ta Ruhbanlığın Kökenleri ve Ruhbanlık Sınıfı*, Konya 2008 (Magistr işi).
- Salih, Muhəmməd ibn Əhməd əs-Salih, *əl-Vəqfu fi şəri'ət əl-İslamiyyə*, ər-Riyad 2001.
- Salim, Əbduləziz - Əhməd Muxtar əl-İbadi, *Tarix əl-Bəhriyyə əl-İslamiyyə fil-Məğrib vəl-Əndəlus*, Beyrut 1969.
- Salim, Əbduləziz-Əhməd Muxtar əl-İbadi, *Tarix əl-Bəhriyyət əl-İslamiyyə fil-Məğrib vəl-Əndəlus*, Beyrut 1929.
- Samərrayi, Kamal əs-Samərrayi, *Müxtəsəru Tarix ət-Tibb əl-Ərəbi*, I, Bağdad 1984.
- Samir, Feysəl əs-Samir, *Səurat əz-Zənc*, Dəməşq 1954.
- Sə'alibi, Əbi Mənsur Əbdulməlik əs-Sə'alibi, *Tuhfət əl-Vüzəra*, (nəşr. H. Ə. ər-Ravi), Beyrut 2006.
- Sə'alibi, Əbu Mənsur Əbdulməlik əs-Sə'alibi, *Ğurər Əxbaru Muluk əl-Furs və Siyərihim*, Paris 1900.
- Sədiqi, Qulamhüseyn, *Cunbuşhaye-dini İran dər qərnhaye-dovvom və sevvome hicri*, Tehran 1372.
- Sədr, Seyyid Həsən əs-Sədr, *Tə'sis əş-Şiy'ə li-Ulum əl-İslam*, Bağdad 1951.
- Səfədi, Səlahəddin Xəlil ibn Aybək, *Kitab əl-Vafi bil-Vəfayat*, X, Beyrut 2000.
- Səhmi, Əbul-Qasım Həmzə ibn Yusif əs-Səhmi, *Tarixi-Cürcan*, Heydərabad 1950.
- Səllabi, Əli Muhəmməd, *Xilafətu Əbdulməlik ibn Mərvan və Dəvrəhu fi Futuhat əl-İslamiyyə*, Beyrut 2010.
- Səm'ani, Əbu Səid Əbdulkərim əs-Səm'ani, *Kitab əl-Ənsab*, (nəşr. Ə. əl-Yəmani), I-XII, Qahirə 1980.
- Səmhudi, Nurəddin Əli, *Vəfa əl-Vəfa bi Əxbar dar əl-Mustafa*, I-III, Beyrut 1955.
- Səqr, Nadiyyə Hüsni, *əs-Səbəiyyə, Əxtər əl-Hərəkat əl-Hədamiyyə fi Sədr əl-İslam*, Qahirə 1991.

- Sezgin, Fuad, *Tarix ət-turas əl-ərəbi, ilm əl-luğa*, VIII, (tərc. U. Mustafa), Riyad 1988.
- Sezgin, Fuat, *İslam'da Bilim ve Teknik*, I-V, İstanbul 2008.
- Sharon, Moshe, *Black Banners from East*, Jerusalem 1983.
- Sıbt ibn əl-Covzi, Yusif ibn Qızoğlu əl-Bağdadi, *Mirat əz-Zaman fi Təvarix əl-Ə'yan*, XIV, Beyrut 2013.
- Sıbt ibn əl-Covzi, Yusif ibn Qızoğlu əl-Bağdadi, *Təzkirət əl-Xəvas*, Tehran (tarixsiz).
- Sircani, Rağib*, Qissət əl-Əndəlus, min əl-Fəth iləs-Süqut*, I, Qahirə 2011.
- Suli, Əbu Bəkr Muhəmməd əs-Suli, *Əxbaru ər-Razi Billah və əl-Müttəqi Lillah*, (nəşr. J. H. Dunne), Qahirə 1935.
- Sumbatzadə, Əlisöhbət*, Azerbaydjantsı-Etnogenez i Formirovaniye Naroda*, Bakı 1990.
- Suyuti, Cəlaləddin, *Tarix əl-Xüləfa*, Ciddə 2013.
- Şabanova, Yuliya, *Teosofiya, istoriya i sovremennost*, Xarkov 2016.
- Şəhristani, Əbul-Fəth Muhəmməd, *əl-Miləl vən-Nihəl*, I-III, Beyrut 1992.
- Şeşen, Ramazan, *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı*, İstanbul 1998.
- Şəvaşi. Süleyman əş-Şəvaşi, *Vasil ibn Əta' və arauhu əl-kəlamiyyə*, Trablus 1993.
- Şeybi, Kamil Mustafa əş-Şeybi, *əs-Sult beyn ət-Təsəvvuf vət-Təşəyyu'*, Qahirə (tarixsiz).
- Şuştəri, Nurullah ibn Şərifəddin, *Məcalis əl-Mu'minin*, II, Tehran 1377.
- Tamir, Arif, *əl-İmamə fil-İslam*, Beyrut 1998.
- Təbərani, Əbul-Qasim Süleyman, *əl-Mu'cəm əl-Kəbir*, I-XVIII, Beyrut 2010.
- Təbəri, Əbu Cəfər Muhəmməd ibn Cərir ət-Təbəri, *Camiu əl-Bəyan fi Təfsir əl-Qur'an*, I, (nəşr. Ə. Hindavi), Beyrut 2004.
- Təbəri, Əbu Cəfər Muhəmməd ibn Cərir, *İstişhad əl-Hüseyn*, Beyrut 1985.
- Təbəri, Əbu Cəfər Muhəmməd ibn Cərir, *Tarix ər-Rusul vəl-Müluk*, (nəşr. Ə. Payəndə), I-XVI, Tehran 1383.
- Təbəri, Əbu Cəfər Muhəmməd ibn Cərir, *Tarix ər-Rusul vəl-Müluk*, (nəşr. M. Əbül-Fəzl İbrahim), I-XI, Qahirə (tarixsiz).
- Təbərsi, Əbi Mənsur Əhməd, *əl-İhticac*, I-II, Tehran 1380.
- Təbrizi, Vəliyəddin Muhəmməd, *Mişkət əl-Məsabih*, (tərc. M. Uysal), I-II, Konya (tarixsiz).
- Təmimi, Əbul-Ərəb Muhəmməd, *Kitab əl-Mihən*, Beyrut 2006

- Təmimi, Muhəmməd ibn Təmim ət-Təmimi, *Kitab əl-Mihən*, (nəşr. Y. əl-Cəbburi), Beyrut 2006.
- Ter-Gevondyan, Aram, *Armeniya i Arabskiy Xalifat*, İrəvan 1977.
- Ter-Gevondyan, Aram, *The Arab Emirates in Bagratid Armenia*, (tərc. N. Garsoyan), Lissabon 1976.
- Theophanes Confessor, *The Chronicle*, (tərc. C. Mango-Scott R.), Oxford 1997.
- Tikriti, Behcət Kamil ət-Tikriti, *The Religious Policy of al-Mutawakkil ala Allah al-Abbasi*, Montreal 1969.
- Tilimsani, Əhməd ibn Muhəmməd əl-Məqərri, *Nəfh ət-Tib min Ğusn əl-Əndəlis ər-Rəttib*, I-II, London 1840.
- Tirmizi, Əbi İsa Muhəmməd, *əl-Cami‘ əl-Kəbir (Sünən)*, I-VI, Beyrut 1996.
- Tizenhauzen, Vladimir, *Monetı vostoçnoqo xalifata*, St. Peterburq 1873.
- Togan, Zeki Velidi, *Umumî Türk Tarihi’ne Giriş*, İstanbul 1981.
- Toqan, Qədri Hafiz, *Turas əl-ərəb əl-ilmi fir-riyaziyyat vəl-fələk*, əl-Cizə 2018.
- Toqquş, Muhəmməd Suheyl, *Tarix əd-Dövlət əl-Əməviyyə*, Beyrut 2010.
- Treadgold, Worren*, A History of the Byzantine State and Society*, California 1997.
- Turan, Osman, *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti*, İstanbul 2009
- Tusi, Əbu Cə’fər Muhəmməd ət-Tusi, *İxtiyar fi Mə’rifət ər-Rical*, Qum 1427.
- Uçar, Şahin, *Anadolu’da İslâm-Bizans Mücadelesi*, İstanbul 1990.
- Uləbi, Əhməd, *Səurat əz-Zənc və qaiduha Əli ibn Muhəmməd*, Beyrut 2007.
- Umari, Şihabəddin Əhməd əl-Umari, *Məsalik əl-Əbsar fi Məmalik əl-Əmsar*, XXVI, (Nəşr. M. Nəcm), Beyrut 2010.
- Uspenskiy, Feodor, *İstoriya Vizantiyskoy imperii*, II, Moskva 2005.
- Uspenskiy, Lev-Kseniya Şneyder, *Za Semyu Peçatyami*, Moskva 1958.
- Üçok, Bahriye, *İslâm Tarihi, Emevîler-Abbasîler*, Ankara 1968.
- Vardan Velikiy, *Vseobşaya İstoriya*, (tərc. M. Emin), Moskva 1861.
- Vasilyev, Aleksandr, *İstoriya Vizantiyskoy imperii*, I-II, St.Peterburq 1998.
- Vasilyev, Aleksandr, *Vizantiya i Arabı*, St. Peterburq 1902.
- Vərd, Bağer Əmin əl-Vərd, *Mu’cəm əl-Üləma əl-Ərəb*, I, Beyrut 1986.
- Videnqren, Geo, *Mani i Manixeystvo*, (tərc. S. İvanov), St. Peterburq 2001.
- Watt, Montgomery, *İslâm Düşüncesinin Teşekkül Devri*, (tərc. E.R.Fığlalı), Ankara 2010.
- Wellhausen, Julius, *Arap Devleti ve Sukûtu*, (tərc. F. Işıltan), Ankara 1963.
- Wynbrandt, James, *A Brief History of Pakistan*, New York 2009.

- Xanci, Muhəmməd Əmin əl-Xanci, *Kitab Muncəm əl-Ə'mran fi Mustədrək ələ Mu'cəm əl-Buldan*, I, Qahirə 1907.
- Xarəzmi, Əbil-Müəyyəd Müvəffəq ibn Əhməd, *Məqtəl əl-Hüseyn*, Qum 1418.
- Xəzri, Əhməd Rza, *Tarixe-Xilafəte-Abbasi, əz ağaz ta payan Ali-Buyə*, Tehran 1384.
- Xudəri Bek, Şeyx Muhəmməd əl-Xudəri Bek, *Muhazirat Tarix əl-Uməm əl-İslamiyyə,* Beyrut 1986.
- Yafi'i, Əbu Muhəmməd Abdullah əl-Yafi'i, *Mirat əl-Cinan və İbrət əl-Yəqzan*, I-II, (Nəşr, X. əl-Mənsur), Beyrut 1997.
- Yakubi, Axmad al-Yakubi, *Kniqa Stran*, (tərc. L. Semenova), Moskva 2011.
- Yakubovskiy, Aleksandır, *İstoriya İrana s Drevneyşix Vremyon do kontsa XVIII veka*, Leninqrad 1958.
- Yaqubi, Əhməd ibn Əbi Yaqub əl-Yaqubi, *Kitab əl-Buldan*, (nəşr: M. Ə. Zənavi), Beyrut (tarixsiz).
- Yaqubi, Əhməd ibn Əbi Yaqub əl-Yaqubi, *Tarix*, I-II, (Ə. Məhna), Beyut 2010.
- Yaşaroğlu, Hasan, *Taberistan Zeydileri*, Gümüşhane 2008.
- Yepiskop Sebeos, *İstoriya imperatora İrakla*, St. Peterburg 1862.
- Yüksel, Ahmet Turan, *İslamın ilk döneminde ticari hayat*, İstanbul 1999.
- Zəhəbi, Muhəmməd Hüseyn əz-Zəhəbi, *ət-Təfsir vəl-müfəssirun*, II, Qahirə (tarixsiz).
- Zəhəbi, Şəmsəddin Muhəmməd, əz-Zəhəbi, *Mizan əl-E'tidal fi Nəqd ər-Rical*, I-IV, Qahirə 1964.
- Zəhəbi, Şəmsəddin Muhəmməd, əz-Zəhəbi, *Mizan əl-E'tidal fi Nəqd ər-Rical*, VI, Qahirə 1995.
- Zəhəbi, Şəmsəddin Muhəmməd, əz-Zəhəbi, *Muxtəsər əl-U'luvv*, (nəşr. M. N. əl-Əlbani), Dəməşq 1981.
- Zəhəbi, Şəmsəddin Muhəmməd, əz-Zəhəbi, *Nuzhət əl-Fuzəla, Təhzib Siyəru Ə'lam ən-Nübəla*, II, Ciddə (tarixsiz).
- Zəhəbi, Şəmsəddin Muhəmməd, əz-Zəhəbi, *Siyəru Ə'ləm ən-Nubəla*, I-XXIII, Beyrut 1981-1985.
- Zəhəbi, Şəmsəddin Muhəmməd, əz-Zəhəbi, *Tarix əl-İslam və Vəfayat əl-Məşahir vəl-İ'lam*, VII, (nəşr. Ö. Ə. Tədmuri), Beyrut 1990.
- Zəhrani, Əli Muhəmməd əz-Zəhrani, *Nizam əl-vəqf fil-İslam həttə nihayət əl-əsr əl-Abbasi əl-əvvəl*, Məkkə 1987, (PhD dissertasiyası).
- Zeydan, Corci, *İslam Uygarlıkları Tarihi*, I-II, (tərc. N. Gök), İstanbul 2012.

- Zeytavi, Əli Musa əz-Zeytavi, *əl-Hərəkat əl-Farisiyyə ğeyr əl-İslamiyyə fil-Məşriq fil-Əsr əl-Abbasi əl-Əvvəl*, (PhD dissertasiya), Əmman 2003.
- Zihni, Muhəmməd, *Məşahir ən-Nisa*, I, İstanbul 1294.
- Zirikli, Xeyrəddin, *əl-Ə'lam Qamusi Təracim*, V, VIII, Beyrut 2002.
- Zoxodyor, Boris, *Kaspiyskiy Svod Svedeniy o Vostoçnoy Evrope, Qorqan i Povoljie v IX-X vv.*, Moskva 1962.
- Zubeydi, Muhəmməd Mürtəza əz-Zubeydi, *Tac əl-ərus min cəvahir əl-qamus*, XL, (nəşr. D. Əbdulbaqi), Küveyt 2001,
- Zuhayli, Vahbe, *İslam Fıkhı Ansiklopedisi*, I, İstanbul 1990.

Məqalələr

- Abdurrahman, Varis, "Tarihteki Efsanevi Turan Padişahı Alp Er Tunga Hakkında", **AÜTAD,** XXII/35, (2004).
- Aksu, Ali, "Emevîler Döneminde Sosyal Tabakalar", **İSTEM, IV/8**, (2006).
- Aksu, Ali, "Emevîlerin, Abbasîler tarafından soykırıma uğratılması ve Ebü'l-Abbas'ın bu soykıımdaki rolü", **CÜİFD**, 4, (2000), 259-268.
- Akyürek, Yunus, "*Emevîler Dönemi Fetih Politikası ve Maveraünnehr'in Fethi*", **UÜİFD**, XXII/1, 2003.
- Algar, Hamid , "Ehl-i Hak", **DİA**, X, İstanbul 1994.
- Amedroz, Henry, "The Office of Kadi in the Ahkam Sultaniyya of Mawardi", **JRAS**, **I/2**, (1910).
- Amoretti, B. S., "Sects and Heresies", **The Cambridge History of Iran, IV**, (Nəşr. R. N. Frye), Cambridge University Press 2008, 481-520.
- Apak, Adem, "Şuûbiyye hareketinin tarihî arka planı ve tezâhürleri: Asabiyyeden Şuûbiyyeye", **İSTEM**, VI/12, (2008).
- Arpee, Leon, "Armenian Paulicanism and The Key of Truth", **The American Journal of Theology**, X/2, (1906).
- Aruçi, Muhammed, "Vâsıl b. Atâ", **DİA**, XLII, İstanbul 2012.
- Atalan, Mehmet, "Alioğullarının İç Çekişmesi", **FÜİFD, XIV/2**, Elazığ 2009.
- Atalan, Mehmet, "Ebu Hanife ve Ali Oğulları", **Dini Araştırmalar Dergisi**, VIII/24, 2006.
- Atalan, Mehmet, "Şii Kaynaklarda Muhəmməd b. Hasan el-Mehdi'nin Tarihi ve Menkıbevi Kişiliği", **FÜİFD, VII** (2002).
- Atçeken, İsmail Hakkı, "Ömer b. Abdulazîz Dönemi Sonrası Emevî İdarecilerinin Mevâlî Politikaları", **SÜİFD**, S. 13, Konya 2002.

- Atçeken, İsmail Hakkı, "Puvatya (Balâtu'ş-Şühedâ) Savaşı ve Etkileri Üzerine Bir Araştırma", **SÜİFD, S. 8**, Konya, 1998, 243-263.
- Atçeken, İsmail Hakkı, "Târık b. Ziyâd", **DİA**, XL, Ankara 2011.
- Athamina, Khalil, "*Emevî Hilafeti Döneminde Arap İskanı*", **SÜİFD**, II, 2000.
- Aycan, İrfan, "Emevîler Döneminde Bir İktidar Mücadelesi Örneği: Abdullah b. Zübeyr (622-692)", **AÜİFD**, XLI/1, Ankara 2000.
- Aycan, İrfan, "Emevîler Döneminde Mevâli ve Zımmîlerin İdaredeki Rolü", **AÜİFD, XXXVII**, Ankara 1997.
- Aycan, İrfan, "Ömer b. Abdülaziz ve Gayri Müslimler", **Dini Araştırmalar**, I, (3), 1999.
- Aycan, İrfan, "Saltanata Giden Yolda Müaviye b. Ebî Süfyan", **İslami Araştırmalar**, IV/2, 1990.
- Aydın, Mehmet, "Faraklit", **DİA,** XII, İstanbul 1995.
- Aydın, Ömer, "Haberî Sıfatları Anlama Yolları", **İÜİFD**, 1, İstanbul 2012.
- Aydınlı, Osman, "Dirar ibn Amr ve Mu'tezile'nin Teşekkül Sürecindeki Yeri", **AÜİFD**, XXXIX/1, (1999).
- Azimli, Mehmet, "Abbasiler Dönemi Muhammed en-Nefsu'z-Zekiyye ve kardeşi İbrahim'in İsyanı", **Dinbilimleri AAD, VIII/3**, Samsun 2008.
- Azimli, Mehmet, "Ehl-i Beyt'in Kurduğu İlk Devlet; İdrisîler", **DÜİFD, V/1,** Diyarbakır 2003, 4-14.
- Azimli, Mehmet, "Emevi Dönemi Komutan ve Valilerinden Mesleme b. Abdülmelik", **DÜİFD**, IX/2, Diyarbakır 1974.
- Bağlıoğlu, Ahmet, "Abbasî Devletinin Oluşum Sürecinde Şiî Hareketler", **Dinî Araştırmalar Dergisi**, III/8, (2000), 81-97.
- Bakır, Abdülhalik, "Emeviler ve Abbasiler Devrinde İstihbarat (Haber Alma ve Casusluk", **FÜ ODAD**, **I/2,** Elazığ 2003.
- Bakkal, Ali, "Ebû Bekir'in Halîfe Seçilmesinde "İmamlar Kureyş'tendir" hadîsinin rolü üzerine", **İSTEM, sayı 6, (2005)**.
- Bartikyan, Raçya, "Armyanskie istochniki dlya izucheniya pavlikianskoqo dvijeniya", **Palestinskiy sbornik**, IV/67, Moskva 1959.
- Bartikyan, Raçya, "K voprosu o pavlikianskom dvijenii v pervoy polovine VIII v.", **Vizantiyskiy vremennik**, VIII, Moskva 1956.
- Bartikyan, Raçya, "Pyotr Sitsiliyskiy i yeqo "İstoriya pavlikian", **Vizantiyskiy vremennik**, XVIII, Moskva 1961.
- Bayrakdar, Mehmet, "Câhiz ve Biolojik Evrimciliğin Doğuşu", (tərc. M. Vural), **Kelam Araştırmaları**, X/1, (2012).

- Birışık, Abdülhamit, "Tefsir", **DİA**, XL, İstanbul 2011.
- Bosworth, Clifford E., "The Tahirids and Saffarids", **The Cambridge History of Iran, IV**, (Nəşr. R. N. Frye), CUP 2008.
- Bozkurt, Nahide, "Alioğullarının Siyasal İktidar istencinde-.Abbasiler Dönemi-İlk Mücadelesi: Muhammed en-Nefsu'z-Zekiyye'nin İsyanı", **Dini Araştırmalar Dergisi**, V/13, 2008.
- Bozkurt, Nahide, "Me'mûn", **DİA**, XXXI, İstanbul 2006.
- Bozkurt, Nebi, "Hucr b. Adî", **DİA**. İstanbul 1998.
- Bozkurt, Nebi, "Tirâz", **DİA**, XXXXI, İstanbul 2012.
- Brooks, Edward, "The Arabs in Asia Minor (641-750), from Arabic Sources", **The Journal of Hellenic Studies, XVIII (1898)**, Liechtenstein 1971.
- Burke, John, "Eusebius on Paul of Samosata: A New Image", **Kleronomia**, **VII**, (1975).
- Campopiano, Michele, "Cooperation and Private Enterprise in Water Management in Iraq: Continuity and Change between the Sasanian and Early Islamic Periods", **Environment and History, XXIII** (2017).
- Conybeare, Frederick C., "Paul of Samosata", **The Encyclopida of Britannica**, XX, 1911.
- Crone, Patricia, "Kavad's Heresy and Mazdak's Revolt**", Iran: Journal of the British Institute of Persian Studies**, 29 (1991).
- Crone, Patricia, "Zoroastrian Communism", **Comparative Studies in Society and History,** XXXVI/3. (1994)
- Çağatay, Neşet, "Fatımîler Devletinin Kuruluşu ve Akideleri", **AÜİFD**, VII/1, Ankara 1958.
- Çelebi, İlyas, "Sıfat", **DİA**, XXXVII, İstanbul 2009.
- Çog, Mehmet, "İslam-Bizans ilişkileri bağlamında "Pavlikianlar" üzerine bir değerlendirme", **FÜİFD**, XIII/2, (2008).
- Çubukçu, İbrahim Agah, "Gazzaliye Göre İbahilik", **AÜİFD**, I/5, Ankara 1956.
- Daftary, Farhad, "Emeviler Döneminde ve Abbasilerin İlk Dönemlerinde İran, Horosan ve Marveraünnehir'deki Mezhepçi ve Milliyetçi Hareketler", **Kelam Araştırmaları, IV/2**, (2006).
- Dalkılıç, Mehmet, "Bermekilerin Düşüşü", **FÜİFD, XV/1,** (2010).
- Dalkılıç, Mehmet, "Buhârâ'nın İslamlaşmasında Kuteybe bin Müslim'in Rolü", **USAD**, C. V/23, 2012.
- Delice, Ali, "Abbâsi İhtilal Hareketi Gizlilik Faaliyeti Dönemi", **EKEV Akademi dergisi**, I/4, (1999).

- Delice, Ali, "Haccâc b. Yusuf, (Hayatı ve Faaliyetleri)", **CÜİFD**, II, Sivas 1998.
- Demir, Necati - Mehmet D. Erdem, "Türk kültüründe destan ve Battal gazi destanı", **Turkish Studies, I/1**, (2006).
- Doğan, Lütfi-Yaşar Kutluay, "Hasan Basrî'nin Kader Hakkında Halife Abdülmelik b.Mervan'a Mektubu", **AÜİFD,** III/3, Ankara 1954.
- Duran, Ahmet, "İslam Hukukunda Olağanüstü Yetkili Bir Mahkeme Olarak Velâyetü'l-Mezâlim", **İHAD, XXV,** (2015).
- Duri, Abdülaziz ed-Duri, "İslâm Toplumunda İkta'nın Ortaya Çıkışı", (tərc. K. Y. Kopraman, N. Yazılıtaş, Ç. Altan), **AÜDTCF TAD**, XXV/39 (2006).
- Durmuş, İsmail, "İbnü'l-Mukaffa'", **DİA**, XXI, İstanbul 2000.
- Əbdulhəmid, Saib, "İlk Dönem Şiî Tarihçiler ve Eserleri", (tərc. Ş. Öz), **KSÜİFD**, XV, Kahramanmaraş 2010.
- Ecer, Vehbi, "Abdullah b. Zübeyr'in Halifeliği ve Kurduğu Devlet", **EÜİFD**, X, Kayseri 1998.
- Efendioğlu, Mehmet, "Saîd b. Cübeyr", **DİA**, XXXV, İstanbul 2008.
- Emanet, Celal, "Emeviler Döneminde Para", **Hikmet Yurdu**, VII/7, 2014.
- En-Lin, Liu, "Talas seferi hakkında yapılan bir inceleme", **VIII. Türk Tarih Kongresi Bildirileri I**, Ankara 1972.
- Erdem, Gazi, "İslam Kültür Tarihinin İlk İlimler Akademisi: Beytü'l-Hikme", **Dini Araştırmalar**, XVI/42, (2013).
- Fazlıoğlu, İhsan, "Hârizmî", **DİA**, XVI, İstanbul 1997.
- Genko, Anatoliy, "Arabskiy yazik i kavkazovedenie", **Trudı Vtoroy Sessii Assotsiatsii Arabistov 19-23 oktyabr 1937 q.**, Leninqrad 1941.
- Gökçe, Ferhat, "İbnü'l-Esîr'in en-Nihâye fî Garîbi'l-Hadîs isimli eserində Allah'ın isim ve sıfatları konusundaki te'villeri", **MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, VI/4**, (2017).
- Gömbeyaz, Melek Yılmaz, "Müaviye b. Ebi Süyan'ın Muhaliflerini Bertaraf Etme Yöntemleri", **UÜİFD**, XIX/1, (2010).
- Güneş, Hasan Hüseyin, "Abdullah Me'mun ve Muhammed Emin'in Hilafet Mücadelesi", **Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi**, II/2, (2015).
- Hakyemez, Cemil, "Abbasî Devletine Yönelik Ali Oğulları veya Şiî Tehdidi", **AÜSBED, IX/1**, (2007).
- Hamidullah, Muhammed, "Ebû Hanîfe Dineverî", **DİA**, IX, İstanbul 1994.
- Hançabay, Halil İbrahim, "İslâm Tarihinde Vezirlik Müessesesinin Ortaya Çıkışı ve Mâhiyeti", **6. TLÜÇK Bildiriler Kitabı-III**, Muş 2017.

- Hatiboğlu, Mehmed Said, "İslamda İlk Siyâsî Kavmiyetçilik, Hilafetin Kureyşliliği", **AÜİFD, XXIII/1, (1979)**.
- Həmzani, Bəndər ibn Muhəmməd əl-Həmzani, "Xalid əl-Qəsri, həyatuhu və tarixihu", **Məcəllət Camiətu Umm əl-Qurrə**, II/69, Məkkə 1438.
- Hizmetli, Mustafa, "Abbasiler Döneminde Para Basımı", **İSTEM**, XV, (2010).
- Hizmetli, Sabri, "Karmatîler", **DİA, XXIV**, İstanbul 2001.
- Islam, Arshad, "The Contribution of Muslim to Science during the Middle Abbasid Period (750-945)", **Journal of Revelation and Science,** I/1 (2011).
- İpek, Muhammet S., "Hatip olarak el-Haccâc b. Yusûf", **EKEV Akademi Dergisi** (57).
- Kan, Kadir, "Emîretü'l-Mü'minîn: Zübeyde binti Câfer", **Dinbilimleri AAD, XI/2,** Samsun2001.
- Kapanşahin, Muhittin, "Hârûn Reşîd Dönemi İsyanları"; **Bilimname, XXII/1** (2012), 35-59.
- Karaağaç, Hilmi, "Kaderiyye/Mu'tezile'nin Mecûsilikle İthamının Teolojik Arkaplanı", **Kelam Araştırmaları**, XIII/1, (2015).
- Karagezyan, Armen, "İstoriko-geoqrafiçeskie utoçneniya", **VON AN ArmSSR, № 3** (1988).
- Karakuş, Nadir, "Abbasî Halifesi ve Frenk Hükümdarı Büyük Karl İlişkisi", **HÜİFD**, XVI/32, (2017/2).
- Kartaloğlu, Habib, "İmamiyye'de Ahbârî-Usûlî Farklılaşması: Şeyh Saduk ve Şeyh Müfîd Örneği", **SÜİFD**, XIII/24, (2011/2).
- Kaya, Ali, "Mihne Hadisesi ve Hadis İlmine Etkileri Bakımından Mihne'nin Sonuçları", **CÜİFD, XIX/1**, (2015).
- Kaya, M. Cüneyt, "İbn Ahî Hizâm", **DİA**, EK-I, İstanbul 2016.
- Kaya, Mahmut, "Beytülhikme", **DİA**, VI, İstanbul 1992.
- Kaya, Mahmut, "Câbir b. Hayyân", **DİA**, VI, İstanbul 1992.
- Kazancı, Ahmet Lütfi, "Haccâc b. Yusuf es-Sakafî", **UÜİFD**, IV/4, Bursa 1992.
- Keleş, Bahattin, "Talas Savaşı'nın Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinde yeri ve önemi", **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, S. 225** (2016).
- Kennedy, Edward S., "A Survey of Islamic Astronomical Tables", **Transactions of the American Philosophical Society**, XLVI/2, New York 1956.
- Kılavuz, Ahmet Saim, "Bişr b. Ğiyas el-Merisî, Hayatı, Görüşleri ve İslam Düşünce Tarihindeki Yeri", **UÜİFD**, II/2, (1987).

- Kılıç, Ünal, “Harre vakasının sebepleri hakkında bazı mülahazalar”, **CÜFİD**, IV/1, Sivas 2000.
- Kılıç, Ünal, “Kabile Asabiyeti Bakımından Yezid b. Abdülmelik’in Hilafeti”, **CÜİFD**, XIV/1, Sivas 2010, 51-69.
- Kılıç, Ünal, “Yezid b. Muaviye’nin şahsiyetinin oluşumunda etkili olan unsurlar”, **CÜİFD**, XI/1, Sivas 2007.
- Kmosko, Michael, “Araplar ve Hazarlar”, **Türkiyat Mecmuası**, III, İstanbul 1935.
- Koloğlu, Orhan Ş., “Kâdı Abdülcebbâra Göre İmâmiyye Fırkaları: Mu’tezilî “Makalât”tan Bir Kesit”, **UÜİFD**, XII/2, (2003).
- Köse, Murtaza, “Sosyal Siyaset Kavramı ve Ömer b. Abdülazizin Sosyal Siyaseti”, **AÜİFD**, (34), Erzurum 2010.
- Kurat, Akdes Nimet, “Kuteybe b. Müslim’in Hvârizm ve Semerkand’i Zabtı”, **AÜDTCFD**, VI/5, Ankara 1948.
- Kurt, Erkan, “Ehl-i hadis kelâma alternatif bir akaid ilmi geliştirmiş midir?”, **DEÜİFD, II/40**, (2014).
- Kutlu, Sönmez, “İlk Murciî Metinler ve Kitâbü’l-İrcâ”, **AÜİFD, XXXVIII/1**, (1999).
- Kutlu, Sönmez, “Mürcie Mezhebi: Doğuşu, Fikirleri, Edebiyatı Ve İslâm Düşüncesine Katkıları”, **HÜİFD**, I/1, (2002).
- Kutlu, Sönmez, “Salim b. Zekvan’in Sîre Adli Eserindeki Mürcie ile İlgili Kismin Tercümesi”, **AÜİFD**, XXXV/1, Ankara 1996.
- Kürkçüoğlu, Erol, “Emeviler Zamanında Ermenistan Topraklarına Yönelik İslam Fetihleri ve Ermenistan’da Arap İdare Sisteminin Kurulması”, **AÜSBD**, (50), 2013
- Madelung, Wilferd, “Horasan ve Maverâünnehr’de İlk Mürcie ve Hanefîliğin Yayılışı”, (tərc. S. Kutlu), **AÜİFD**, XXXIII, Ankara 1994.
- Madelung, Wilferd, “The Minor Dynasties of Northern Iran”, **The Cambridge History of Iran, IV**, (Nəşr. R. N. Frye), CUP 2008, 198-250.
- Mayorov, Qriqoriy, “Arabskiy poxod 737 (738) qoda i izmenenie politiçeskoqo statusa Vizantiyskoy Abxazii”, **St. Peterburq Univ., PİFK**, I, St. Pererburq 2016.
- Mottahedeh, Roy, “The Abbasid Calphate in Iran”, **The Cambridge History of Iran, IV**, (Nəşr. R. N. Frye), Cambridge University Press 2008.
- Moxov, Anton, “Myatej Artavazda i Naçalnıy Etap Voyennoy Reformı Konstantina V”, **UFU ADSV, S. 43**, Yekatrinburq 2015.

- Mucani, Van Kamal-Ibnor Azli Ibrahim, Mohd Hafiz Safiai, “Osbervatories in Islamic History”, **ANAS**, VI/2, Əmman 2012.
- Mustafa Öz, “Keysâniyye”, **DİA, XXV**, Ankara 2002, 362-364.
- Müftəxri, Hüseyn, “Qiyam Həmzə ibn Azrək dər Sistan və Xorasan”, **Roşd Amuzəşe-Tarix, VII**, Tehran, 1380.
- Müqəddəm, Hüseyn Hüseyniyan, “Nevbahtî Ailesinin Şiî Düşüncenin Gelişimindeki Etkisi”, (tərc. Ş. Ahmetoğlu), **Turkish Journal of Shiite Studies**, I/1, (2019).
- Ömer, Faruk, “Abbasilerin İlk Döneminde (132-192/750-809) Abbasî-Hüseynî İlişkilerinin Bazı Yönleri”, **GÜÇİFD, III/5,** 2004/1.
- Önal, Recep, “İman ve Mahiyeti Konusunda Mu’tezile ile Ehl-i Sünnet Polemiği”, **OMÜİFD**, XXXIX, (2015).
- Önal, Recep, “Şeyh Müfîd ve Şia’da Usûlî Farklılaşma Süreci”, **Kelam Araştırmaları Dergisi, VII/1**, (2009).
- Öz, Mustafa, “İbn Garsiyye”, **DİA**, XIX, İstanbul 1999.
- Öz, Mustafa, “Keysâniyye”, **DİA**, XXV, Ankara 2002.
- Öz, Mustafa, “Mukanna’ el-Horasânî”, **DİA**, XXXI, İstanbul 2006.
- Öz, Mustafa, “Mûsâ el-Kâzım”, **DİA**, XXXI, İstanbul 2006.
- Öz, Mustafa, “Usûliyye”, **DİA**, XLII, İstanbul 1988.
- Öz, Mustafa, “Zeyd b. Zeynelâbdîdin ve Zeydiye”, **MÜİFD**, XIX, İstanbul 2000.
- Özaydın, Abdülkerim, “Belâtüşşühedâ”, **DİA**, V, İstanbul 1992.
- Özaydın, Abdülkerim, “Ümmü’l-Muktedir”, **DİA**, XXXXII, İstanbul 2012.
- Özkuyumcu, Nadir, “Rüstemîler”, **DİA**, XXXV, Ankara 2018.
- Paksoy, Kadir, “Allah’ın doksan dokuz ismiyle ilgili rivayetin tahlili”, **DAAD**, XI/1, (2011).
- Polat, Hüseyin, “Abbâsî Dönemi Şiir ve Şairlerine Genel Bir Bakış”, **GÜSBD**, V/14, Ankara 2018.
- Qaimi, Fərzad, “Nəqd və Təhlil Saxtare-Ayini Əstureyi-Siyavuş”, **Fəslnameyi-Təxsisi, Nəqd Ədəbi, V/25**, (1393).
- Rosser, John, “Theophilus’ Khurramite Policy and its Finale: The Revolt of Theophobus’ Persian Troops in 838”, **Byzantina, VI,** 1974.
- Saboorifar, Farhad, “Mazdakism and its Historical Principals”, **IUSH, SI № 1**, Medellin 2017.
- Sarıkçıoğlu, Ekrem, “Mecusi Dini’nde Mehdi İnancı”, **AÜİFD, VII**, (1986).

- Sezgin, Sezgin, “Müslümanların Coğrafya Tarihine Bugüne Kadar Bilinmeyen İnanılmaz Büyük Katkısı”, Fuat Sezgin´in Erciyes Üniversitesi’nde Konferansı, Kayseri 2015. http://www.tuba.gov.tr/upload/files/fsezgin.pdf
- Siddiqui, Iqtidar Husain, “Muhammed b. Kâsım es-Sekafî”, **DIA**, XXX, İstanbul 2005.
- Söylemez, Mahfuz, “Vâsıt Şehrinin Kuruluşu ve İlk Sakinleri Üzerine”, **ÇİFD**, II, (2012).
- Şahin, Hanifi, “Şia Düşüncesinde Ezanın Yapısı ve Geçirdiği Değişmelerin Dini Temeli”, **Mezhep Araştırmaları Dergisi, V/1**, (2012).
- Şəms, Muhəmməd Cavad, “Mə’rufi. Xürrəmdiniyyə ya Xürrəmiyyə”, **Pejuhəşnameyi-Ədyan**, 6, Eslamşəhr 1388.
- Şen, Ziya, “Haccac b. Yusuf ve Mushaf Tarihindeki Yeri”, **Turkish Studies**, IX, Ankara 2014.
- Şen, Ziya, “Haccac b. Yusuf ve Mushaf Tarihindeki Yeri”, **Turkish Studies**, IX/5, Ankara 2014.
- Şeşen, Ramazan, “Câhiz”, **DİA**, VII, İstanbul 1993.
- Şixsaidov, Amri, “Rasprostraneniye İslama v Daqestane”, **Исламоведение ДГУ №1** (2010).
- Taneri, Aydın, “Hâcib”, **DİA, XIV**, İstanbul 1996.
- Tehrani, S. Məhəmməd H. Hüseyni, “Əfradi əz füqəhai-İslam ke be elme-hikmət pərdaxtənd”, **Erfane-İran (Məcmuae-məqalat)**, XXVII-XXVIII, Tehran 1385.
- Tələffah, Mudar Ədnan, “əl-Əmir İsa ibn Musa əl-Abbasi və dövrəhu fid-dövlət əl-Abbasiyyə”, **əl-Məcəllət əl-Urduniyyə lit-Tarix vəl-Asar**, VII/1, (2014).
- Terzi, Mustafa Zeki, “Emevîlerde Kara Ordusu Teşkilâtı”, **OMÜİFD, IX/9**, (1997).
- Topaloğlu, Fatih, “Şia’da Kerbelâ Mateminin Ortaya Çıkışı ve Eski İran Kültürü ile İlişkisi”, **Çeşitli Yönleriyle Kerbela, I,** Sivas 2010.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, “Optik biliminde bir öncü İbnü’l-Heysem”, **Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları Dergisi**, III, (mart 2003).
- Toru, Ümüt, “Eş’arî Âlimlerin Nazarında Hanbelîlik ve Hanbelîler, (İhtilaflar ve İttihamlar)”, **Amasya İlahiyat Dergisi, VI/10**, (2018).
- Treadgold, Warren, “The Chronological Accuracy of the “Chronicle” of Symeon the Logothete for the Years 813-845”, **Dumbarton Oaks Papers, XXXIII,** 1979.

- Uludağ, Süleyman, “Abdülvâhid b. Zeyd”, **DİA**, I, İstanbul 1988.
- Uslu, Rifat, “İslam Hukukunda Para Birimleri”, **Journal of Islamic Research**, (2014), XXV/1.
- Venetis, Evangelos, “Korramis in Byzantium”, **Encyclopaedia Iranica**, http://www.iranicaonline.org.
- Watson, Andrew M., “The Arab Agricultural Revolution and Its Diffusion, 700-1100”, **The Journal of Economic History**, XXXIV/1, (marth 1974).
- Jamsari, Ezad Azraai, “Ibn Firnas and His Contribution to the Aviation Technology of the World”, **Advances in Natural and Applied Sciences**, VII/1, (2013).
- Javed, Mooqet, “Arab Rule in Pakistan”, **Oriental College Magazaine**, LXXXV/4, Lahor 2010.
- Yavuz, Yusuf Şevki, “Eş’ariyye”, **DİA**, XI, İstanbul 1995.
- Yavuz, Yusuf Şevki, “Halku’l-Kur’an”, **DİA,** XV, İstunbul 1997.
- Yazıcı, Nesimi, “Klâsîk İslâm Döneminde Haberleşme Kurumu İle İlgili Bazı Mülâhazalar”, **AÜİFD, XXIX**, Ankara 1987.
- Yıldız, Hakkı Dursun, “Ebû Müslim-i Horasânî”, **DİA**, X, İstanbul 1994.
- Yıldız, Hakkı Dursun, “Abdülmelik b. Mervân”, **DİA**, I, İstanbul 1988.
- Yıldız, Hakkı Dursun, “Bermekiler”, **DİA**, V, İstanbul 1992.
- Yılmaz, Saim, “Tarsus’un Müslümanlar Tarafından Fethi”, **ÇÜİFD,** X/1**,** (2010).
- Yiğit, İsmail, “Bağdat’ın Kuruluşuyla İlgili Rivayetler Üzerinde Bir Değerlendirme”, **İslam Medeniyetinde Bağdat Uluslararası Sempozyumu**, İstanbul 2008.
- Yiğit, İsmail, “Ömer b. Abdülaziz”, **DİA**, XXXIV, İstanbul 2007.
- Yurdagür, Metin, “Ahbâriyye”, **DİA**, I, İstanbul 1988.
- Yuzbaşyan, Karen, “Tondrakitskoe dvijenie v Armenii i pavlikiane”, **İzvestiya AN Arm. SSR**, IX, İrəvan 1956.
- Yüksel, Ahmet Turan, “Ubeydullah b. Ziyad”, **DİA,** XLII, İstanbul 2012.
- Zərrinkub, Abdulhüseyn, “The Arab Conquest of Iran and its aftermath”, **The Cambridge History of Iran, IV**, (Nəşr. R. N. Frye), CUP 2008.
- Zorlu, Cem, “İmam Mâlik ve Siyâsî Otorite”, **Marife Dergisi, VI/2**, 2006.

Dr. ELNUR NƏSİROV

İSLAM TARİXİ

Əməvilər və Abbasilər

II cild

Texniki redaktor:
Hüseyn KƏRİMOV

Dizayn və tərtibat:
Sədaqət KƏRİMOVA

Çapa imzalanmışdır: 26.07.2021.
Ölçü: 70x100 1/16. Çap vərəqi: 57,5. Sifariş: 078/21. Say: 1000 ədəd.

NURLAR
Nəşriyyat-Poliqrafiya
Mərkəzi

Bakı, Az1122, Zərdabi pr. 78
Tel: 4977021 / Faks: 4971295
E-poçtu: office@nurlar.az

